

KIR. KÖZJEGYZŐK
KÖZLÖNYE

FOLYÓIRAT A PERENKIVÜLI TÖRVÉNYKEZÉS
ÉS A KÖZJEGYZŐI GYAKORLAT SZÁMÁRA.

Felelős szerkesztő:
FEKETE LÁSZLÓ DR.
budapesti kir. közjegyző.

KIADJA
A MAGYARORSZÁGI KIR. KÖZJEGYZŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE.

Megjelenik havonként egyszer
(július és augusztus hónapok kivételével).

BUDAPEST, 1929.
Held János könyvnyomdája II., Margit-körút 7. Telefon: Aut.536—95.

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára

Felelős szerkesztő:

FEKETE LÁSZLÓ DR.
budapesti kir. közjegyző.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II., Margit-körút 5/a. Tel. Aut. 517—16.

A Magyarországi Királyi Közjegyzők Országos Egyletének postatakarékpénztár
csekk számlája: 41.951.

TARTALOM.

Dr. Körössy Bertalan budapesti kir. közjegyző. Adatok és észrevételek a jegyzői magánmunkálatokhoz, valamint a vonatkozó törvények, belügyminiszteri rendeletek és vármegyei szabályrendeletekhez kapcsolatban a 809. sz. igazságügymin. törvényjavaslattal.

osgyáni Rónay Károly dr. v. kir. közjegyző. A magyar közjegyzőség megalkotása és fejlődése. (VII. rész.)

Dr. Kiss Dezső budapesti kir. közjegyzőhelyettes. Tévhit a közjegyzői kinevezésekről.

Közlemények.

Az új jelzálogtörvényről.

Széljegyzetek az okirati kényszerről szóló törvényjavaslathoz.

Néhány megjegyzés a díjrendelet 30. §-ához.

Kihirdetett törvények.

Rendeletek.

Adatok és észrevételek a jegyzői magánmunkálatokhoz, valamint a vonatkozó törvények, belügyminiszteri rendeletek és vármegyei szabályrendeletekhez kapcsolatban a 809. sz. igazságügymin. törvényjavaslattal.*

Irta: *Dr. Körössy Bertalan* budapesti kir. közjegyző.

I.

Amióta az igazságügyminiszter az „*egyres jogügyleteknek kötelező írásba foglalásáról és az ezzel kapcsolatos rendelkezésekről*“ szóló 809. sz. törvényjavaslatot a képviselőház elé terjesztette, napi és jogi lapokban sok szó esik e javaslatról. Megindult a vitatkozás, mely színvonalában hovatovább a kenyérmezei csata felé húzódik.

Minthogy az eddigi vitatkozásokban téves adatokkal és beállításokkal találkoztunk, különösen a jegyzői magánmunkálatok keletkezése, mibenléte és terjedelme tekintetében, szükségesnek látjuk, hogy ezt a kérdést, — mely az újabb nemzedék előtt már kevésbé ismeretes, — történeti adatokkal támogatva megvilágítsuk és rámutassunk azokra az okokra is, amelyek létrejöttét előidézték és azokra a körülményekre is, amelyek közt létrejöttek.

*) FORRÁS MUNKÁK: Kir. Kijzók Közlönye 1904. május 1. sz.: „A kir. Kijzók második orsz. értekezlete.“ Dr. Balog A.: „A községi Kijzók magánmunkálatairól.“ Dr. Némethy K.: „A közigazgatási elj. egyszerűsítése.“ Dr. Somlyódi I.: „Gyökeres igazságügyi reformok...“ Végül: a vonatkozó törvények, belügymin. rendeletek, megyei szabályrendeletek, különböző kir. Kijzói- és ügyvédkamarai, országos egyleti memorandumok és jogi lapok.

Szemügyre vesszük és megbiráljuk a jegyzői magánmunkálatokat érintő törvényeket, az azokat szabályozó belügyminiszteri rendeletet és körrendeletet, valamint azon vármegyei szabályrendeleteket, melyeket a jegyzői magánmunkálatokról megalkották.

Időszerűnek is találjuk e kérdésre vonatkozó történeti anyag feltárását, mert azt a törvényjavaslat helyes megítéléséhez szorosan hozzátartozó előzménynek tekintjük.

Mindenekelőtt kijelentjük, hogy **nem a közigazgatási, hanem csupán a jogszolgáltatási természetű jegyzői magánmunkálatról** szólunk és itt is különösen az ingatlanok vagy egyszerűbben a *telekkönyvi jogügyletekre vonatkozó okiratok szerkesztésének kérdéseivel* kívánunk foglalkozni és pedig azért, mert a törvényjavaslatban és a gyakorlatban is ezek képezik azon anyagot, melyekből eddigi tapasztalataink szerint a jogélet betegségének: *a pereknek egész légiója eredt és telekkönyveinknek desolált állapota állandósult.*

Hazánkban 1848. előtt a szabad forgalom tárgyát képező ingatlanos jogügyletek okiratba foglalására közpecsét alatt jogosítva voltak: a nemesek részére: a Hiteles Helyek; a városi polgárság részére: a sz. kir. város tanácsa; a szabad kerületek lakói részére: a kerületi hatóság; a jobbágyok részére: a földesúri hatóság.

Minthogy 1848. előtt minden paraszt birtok tulajdonosa a földesúr volt, a *jobbágyi ingatlanokra* ezen időben jogügyletek nem kötettek s így azoknál a falusi jegyzők (most községi jegyzők) okiratolásáról és *évszázados szerzett jogairól* nem is beszélhetünk.

Volt ugyan ebben az időben is a falu jegyzőjének magánmunkálati hatásköre apró-cseprő instanciák, contractusok, sőt testamentom írására is a jobbágyság ügyeiben, de ez olyan szűk körű volt, hogy említésre is alig érdemes.

Az alkotmány 1849-ben felfüggesztetvén, 1860. okt. 20-ig abszolút módon kormányozták országunkat.

Az 1852. évi ősiségi nyílt parancs a fekvő javakra vonatkozó jogügyletek eddigi közhitelű védelmét eltörölte és az ezzel egyidejűleg behozott osztr. ptkv. és az 1855-ik évi telekkönyvi rendtartás az ingatlanok átruházására nézve semmiféle hiteles alakszerűséget nem szabtak elő; megelégedtek a magánokirattal, holott Ausztriában a hitelesítési kényszer megmaradt.

Behozatott ugyan 1859-ben az okiratolás ellátására az osztrák közjegyzőség, de azt az országbirói értekezlet 1861-ben már el is törölte, ellenben az osztr. ptkv.-nek és a telekkönyvi rendeletnek a telekkönyvi jogok megszerzésére, megváltoztatására, vagy megszüntetésére vonatkozó rendelkezéseit fenntartotta s így a telekkönyvi jogügyletek a közhitelesség oltalmától teljesen elestek.

Az országbirói értekezlet 1861-ben a közjegyzőség helyébe — idegenkedvén mindentől, ami nem a hazai talajból sarjadozott, *politikai* indokokból a Hiteles Helyeket állította vissza az okirat szerzői hatáskör ellátására, de ez megfelelő hatáskör és szervezet híján, az ősiség eltörlése után már teljesen képtelen, haszon és jelentőség nélküli avult intézmény volt a megindult élénk jogügyleti forgalomra.

Igy történt, hogy az *okirat szerzői hatáskör az 1860-as években*, vagyis akkor, amikor arra a legnagyobb szükség lett volna a *falusi nép jogügyleteinek megfelelő oltalmazására, egészen gazdátlanul maradt és ezekben a zürzavaros időkben egészen 1875-ig, vagyis a közjegyzői intézmény szervezéséig e téren szabad volt a vásár mindenki számára.*

Ez a kritikus 15 esztendő azután eldöntötte a királyi közjegyzőség sorsát is és a jogbiztonság, valamint a közhitel kimondhatatlan kárára a falusi nép gondozás nélkül hagyott jogügyleteinek okiratolását olyan helyekre kényszerítette, ahol azokhoz hiányzott a megfelelő jogi szakértelem.

Amikor tehát a közjegyzői intézmény életbelépett, akkor már elfoglalva tartották előle a községi jegyzők és zugirászok azt a hatáskört, — főleg az ingatlan jogügyletek okiratolását, — amelynek ellátásáért életbeléptetése történt. És ezek a „*foglalók*“ a közjegyzői intézményt már nem is titkolt ellenszenvvel fogadták, „*szerzett jogaikban*“ csorbítva sértve érezvén magukat . . .

Igen nagy hibát követett el tehát az országbiró értekezlet, hogy tüstént nem gondoskodott az akkori viszonyoknak megfelelő intézmény szervezéséről a jogügyletek, — főképen a telekkönyvi jogügyletek — okiratolása és ezekre vonatkozó telekkönyvi beadványok készítése tekintetében.

Ez a 15. esztendő elegendő idő volt a községi jegyzőknek és zugirászoknak ahhoz, hogy megvessék lábukat az alkalmas talajban és ott meggyökerezve maradjanak mind a mai napig . . .

Látható ezekből, hogy a községi jegyzők magánmunkálatai

régebbi időben — szerény hatáskörrel — a szokásjogon alapultak, mely munkálatok később az egyes megyék által itt-ott alkotott szabályrendeletekben különbözőképen jutottak kifejezésre. A egyzői magánmunkálatok kérdése tehát országosan, egységesen szabályozva nem volt.

A királyi Curia és általában a bíróságok több ízben az 1874: XXXIV. t. c. 39-ik §-ába ütköző zugirászati kihágásban vétkesnek nyilvánították a községi jegyzőt, aki a telekkönyvi hatósághoz a felek képviselőjében díjazás mellett beadványokat intézett, mert „a feleknek hatóságok előtt való üzletszerű képviselete a beadványok szerkesztését is magában foglalja.” (3305/1891 sz.)

A birói gyakorlatnak is minden esetre jelentős része volt abban, hogy ujabban a jegyzői magánmunkálatok kérdése szabályoztatott.

II.

Uj korszak megnyitását jelzi a jegyzői magánmunkálatok történetében a közigazgatási eljárás egyszerűsítéséről szóló 1901:XX. t.-cz. 32. §-ában foglalt következő rendelkezés: „**Felhatalmaztatik a belügyminiszter, hogy a törvényes hatáskörök épségben tartása mellett a községi jegyzői ügyvitelt megfelelő irományminták megállapításával rendeleti uton egységesen szabályozza.**”

E felhatalmazás alapján adta ki a belügyminiszter 126.000/1902. sz. rendeletét e cím alatt: „**Ügyviteli szabályzat a községi és körjegyzők részére.**”

E rendelet VII.-ik fejezetének 84—95. §-ai rendelkeznek általános körvonalakban a: „**Magánmunkálatok**”-ról.

Meg kell e helyen jegyeznünk, hogy a szabályrendelet 107. §-ának eme mondata: „**Ez ügyviteli szabályzat életbeléptetésével a törvényeknek a szabályzattal ellenkező rendelkezései hatályukat veszítik**” — törvényellenes és meg nem állhat, mert az 1879:XL. t.-c. 7. §-a szerint: „**a miniszteri rendelet a törvénnyel összeütköző intézkedést nem állapíthat meg**” — és illetőleg a törvényt csak későbbi törvénnyel lehet hatályon kívül helyezni és nem rendelettel.

A megyék ezen ügyviteli szabályzat 88. §-ának azon rendelkezése folytán, hogy „a vármegyék kötelesek a jegyzői magánmunkálatokra vonatkozó szabályrendeleteiket az ügyviteli szabályzat életbelépésétől számított fél év alatt megalkotni”, — meg is alkották azokat. (1903. jul. 1-ig.)

E közben készült el és jutott nyilvánosságra „**a községi és körjegyzők, valamint a segédjegyzők illetményeinek szabályozásáról**” — szóló belügyminiszteri törvényjavaslat, melynek 12. §-a a következőképen szól: „**E törvény rendelkezései a jegyzők által végezhető magánmunkálatokért, továbbá némely hivatalos működésükért engedélyezett szabályszerű díjfelszámítást, valamint a különféle (irodai, fűtési és világítási, uti segéderő tartási stb.) átalányokat nem érintik.**”

III.

A képviselőház elé terjesztett ezen törvényjavaslat 12. §-ában a kir. körjegyzők a körjegyzői intézménynek létérdekében való megtámadását látva, Budapesten, 1904. ápr. 20-án országos értekezletre gyűltek össze és tiltakozásukat a következő határozati javaslatban fejezték ki:

„**A körjegyzők országos értekezlete mulhatatlanul szükségesnek tartja, hogy a községi jegyzők illetményeinek szabályozásával a közigazgatás szerves reformja oly irányban készíttessék elő, hogy a községi jegyzők hatáskörében a nem peres jogszolgáltatás terére tartozó munkálatok helyet ne foglaljanak:**

mert a jogszolgáltatási keretű magánképviseletnek és az igazgatási hatalmak gyakorlásában jelentkező állami képviseletnek ugyanazon kézben egyesítése általános politikai szempontokból megengedhetetlen; gyakorlatilag pedig úgy a közigazgatásra, mint az igazságügyre felette káros; megnehezíti a közigazgatási teendők részrehajlatlan és pontos elvégzését: a rendezett igazságügynek azokat a biztosítékait, melyek a nem peres jogszolgáltatásban fekszenek gyengíti; az ugyanazon hatáskör ellátása végett életbeléptetett körjegyzői intézménynek fennmaradását lehetetlenné teszi.“

Ezt követőleg megjelentek a kir. körjegyzők előbb az igazságügyminiszternél (dr. Plósz), majd a belügyminiszternél (gróf Tisza) és a belügyi államtitkárnál is (Sándor János) — előterjesztvén kifogásaikat és kívánságaikat a törvényjavaslattal szemben, mire az igazságügyminiszter a következőket jelentette ki: „**a jegyzői törvényjavaslat azon kitétele „magánmunkálatok” nem perjudikál semminek.**” „**Döntő lesz a szabályrendelet, amely szabályozni fogja a jegyzők magánmunkálatainak körét**” . . . „**A mi viszonyaink között a közönséget nem lehet elzárni attól, hogy a jegyzőkhöz forduljon, különösen apróbb ügyekben, azonban én magam is amellet**

vagyok, hogy ez *ne fajuljon el*. **Mindenesetre egy helyes határt kell megvonni.**“

A belügyminiszter és államtitkára pedig kijelentették, hogy: „a rendelettel nem céloztatik új dolog, hanem csak az eddig szerzett tapasztalatok érvényesítése a *mostanig érvényben levő rendelet helyesbítése*“; végül, hogy „*az új szabályrendeletnek az nem célja, hogy a mai állapot állandósíttassék, hanem ellenkezőleg az néhány év múlva az újabban szerzendő tapasztalatokhoz képest revidéálatni fog*. A szabályrendelet úgymint a törvényjavaslat is semmiképpen nem prejudikál a jövőnek.“ Az államtitkár úr különösen kijelentette, hogy „*az új szabályrendeletnek főképp az lesz a célja, miszerint az eddig észlelt visszaéléseknek gát vettessék, a jegyzők eljárása lehetőleg egyöntetűvé tétessék, a felügyelet és fejelem szigoríttassék*.“

Le kell szögeznünk e helyen azt is, hogy a belügyminiszter a képviselőházban 1904. máj. 11-én, vagyis akkor, amidőn a „*községi és körjegyzők, valamint a segédjegyzők illetményeinek szabályozása*“ című törvényjavaslatnak a jegyzői magánmunkálatokat érintő szakasza ellen (ma már az 1904:XI. t.-c. 12-ik §-a) felszólalások történtek, idevonatkozólag a következő nagyfontosságú kijelentést tette: „*most a vármegyékhez egy körrendeletet bocsátok ki, amelyhez mellékelem mintáját egy ilyen szabályrendeleti tervezetnek azzal a felhívással, hogy azt lehetőleg vegyék alapul megalkotandó szabályrendeleteiknél, mert legcélszerűbbnek így tartjuk és mert bizonyos sarkalati elvi kérdésekben eltérést ezen szabályrendeleti tervezettől nem is volnék hajlandó jóváhagyni. Ezen szabályrendeletnek hivatása lesz az, hogy precize megállapítsa a magánmunkálatok körét, tehát megakadályozza azt, hogy olyan bonyolultabb jogi ügyek is erre a térre terellessenek, ahol már csakugyan zugírászat jellegével bírhatna a jegyzői magánmunka*.“

A vármegyék a fentemlített 126.000/1902. B. M. sz. községi jegyzői ügyviteli szabályzat 88. §-ában irt rendelkezés folytán megalkották a jegyzői magánmunkálatokra vonatkozó szabályrendeleteiket, de minthogy a belügyminiszter ezekből arról győződött meg, hogy „*egy-egy vármegyék a magánmunkálatok körére, valamint arra nézvé, hogy a díjszabáson kívül mily rendelkezések vétessenek fel, a szabályrendeletekben teljesen eltérő alapokból indultak ki*“, ennél fogva a jegyzői magánmunkálatokról szóló megyei szabályrendelet megalkotása tárgyában valamennyi megye

közönségéhez az 1904. máj. 8-án 47.300/1904. sz. a. körrendeletet bocsátott ki, melyhez egy *szabályrendelet tervezet*et mellékelte s abban azon főbb elveket és rendelkezéseket, melyeket a a felülvizsgálatnál irányadóknak kívánt tekinteni, összefoglalta és felhívta a megye közönségét, hogy ezen kérdésre vonatkozólag szabályrendeletét a rendeletben foglaltak figyelembevételével alkossa meg, s azt annak szabályszerű kihirdetése után *jóváhagyás végett* hozzá terjessze fel.

Ez alapon alkották meg a megyék szabályrendeleteiket e cím alatt: „*Szabályrendelet a községi és körjegyzők, ügyis mint anyakönyvvezetők részére egyes hivatalos működésekért engedélyezett díjakról, valamint az általuk végezhető magánmunkálatokról*.“

IV.

Ezek előrebocsátása után szemügyre vesszük a 47,300/1904. sz. belügyminiszteri *körrendeletet*, valamint az ahhoz mellékelte *szabályrendelet tervezet*et (mintát) és az ezek alapján megalkotott megyei szabályrendeleteket és megvizsgáljuk, hogy *érvényesültek-e azokban olyan irányelvek, ígéretek, amelyeknek a miniszteri kijelentések szerint érvényesülni kellett volna?*

1. A megyei szabályrendeletek célja lett volna, hogy különösen *apróbb ügyekben* járjon el a jegyző és e tekintetben mindenesetre *egy helyes határt kell megvonni*, hogy a *jegyzői magánmunkálatok el ne fajuljanak*, mert a 47,300/1904. sz. belügyminiszteri körrendelet szerint is „*a magánmunkálatok végzése főleg a községek kevésbé vagyonos lakosságának érdekében engedtetik meg*.“

„*Apróbb ügyek*“ alatt a *kisebb tárgyi értékű* magánjogi természetű jogügyleteket és beadványokat érthetjük.

Azonban sem a belügyminiszteri körrendeletben, sem az ahhoz mellékelte szabályrendelet tervezetben, sem a jegyzői magánmunkálatokról szóló megyei szabályrendeletekben felsorolt magánmunkálatoknál *a jogügyletek és beadványok tárgyának érték szerinti elhatárolását, vagy korlátját sehol nem találjuk*, sőt ennek éppen az ellenkezőjét látjuk. Világosan kitűnik ez a szabályrendelet tervezetből, melynek II-ik címe 4-ik §-ának 4., 5. pontjaiban ez foglaltatik: „*adásvevési szerződéseknél stb. 4000 koronánál feljebb*,“ majd „*adóslevelek*“ stb. általában minden egyoldalú akaratnyilvánítást tartalmazó okiratok kiállításáért stb. stb. „*10,000 K-nál*

feljebb“, — de ugyanígy van ez a beadványoknál is, mely rendelkezések hasonló módon vétettek be a megyei szabályrendeletekbe is.

Feltétlenül szükséges lett volna a jegyzői magánmunkálatoknak a jogügyletek és beadványok tárgyi értéke szerint bizonyos határt szabni nem csak azért, mert ezt a szabályrendeletek megalkotása előtt az igazságügy és belügyminiszterek megígérték, — mely ígérettel a kir. közjegyzőket megnyugtatták, — hanem főképen azon közérdekű szempontból, hogy így legalább azon jogügyletek és beadványok helyeztetek volna megfelelő jogi szakértői oltalom alá, amelyeknél a nagyobb értékekhez fűződő nagyobb vagyoni érdekek megvédése azt indokoltá is tette volna, továbbá mert — bár a jogügyletek bonyolultsága független azoknak tárgyi értékétől, — mégis a tapasztalat azt mutatja, hogy a kisebb értéket tárgyzó jogügyletek és beadványok általában véve egyszerűbb természetűek, végül, mert a jegyzői magánmunkálatoknak az apróbb ügyekre történő szűkebb térre szorításával a közjegyzői intézmény fejlődése, s evvel a jobbiztonság fokozása biztosítékokat nyert volna.

2. A szabályrendeletek hivatása lett volna, hogy „precize megállapítsa a jegyzői magánmunkálatok körét, tehát megakadályozza azt, hogy olyan *bonyolultabb jogi ügyek* is erre a térre tereltesse, ahol már csakugyan zugírászat jellegével bírna a jegyzői magánmunka.“

Itt mindenekelőtt az a kérdés, *mit értünk azon „bonyolultabb jogi ügyek alatt“*, amelyeknél már csakugyan zugírászat jellegével bírna a jegyzői magánmunka? . . .

A jogi szabályozás tárgyát képező konkrét eset körülményei szerint bonyolult lehet bármely jogügylet, tehát ugy a belügyminiszteri szabályrendelet tervezetben, különösen annak II. cime 4-ik és 5-ik pontja alatt is felsorolt „adásvevési, csere, bérleti, haszonbérleti szerződések, pénzösszegekről szóló egyezségek, végrendeletek“ valamint az ott fel nem sorolt, de több megye rendeletébe felvett *„ajándékozási, osztályegyezségi, vagyonközösség megszüntetési, életjáradéki, tartási, ellátási, örökösödési, örökbefogadási, stb. szerződések.*

Bonyolultakká teszi a jogügyleteket — eltekintve itt a jogügyletek jogi jellegétől — rendszerint azon körülmény, ha a jogügyletnek a rendes, szokásos pontozatoktól eltérő különös rendelkezései is vannak. Ilyen különös rendelkezések lehetnek pl.

az ingatlanokra vonatkozó szerződéseknel a vételár fizetésének különféle módozatai, a bekebelezett terhek átvállalása, a vételárba való beszámítása, követelések átengedményezése, utalványozás stb., vagy az el- és visszavásárlási jogok, az elidegenítési, megterhelési tilalmak, a különféle szolgálmak, kikötések, egyéb feltételek, korlátozások, melyeknek bő sorozata van.

Minthogy a tapasztalat szerint a falusi nép körében tulnyomó számban az ingatlanok tulajdoni jogának átruházására vonatkozó adásvevési szerződések fordulnak elő, ezeket akkor tekinthetjük egyszerűeknek, hogyha minden feltételtől, korlátozástól, vagy egyéb szolgálmaktól, kikötésektől mentesek, ha a vételár azonnal készpénzben kifizettetik, a vevő nyomban birtokba lép, ha a jogügylet tárgyát képező ingatlan tehermentesen telekkönyvileg a vevő nevére van bejegyezve, egyszóval, ha az abban foglalt jogok és kötelezettségek azonnal teljesedésbe is mennek.

De bonyolultaknak tekinthetjük a jogügyleteket sajátos jogi jelentőségük és rendszerinti jogi hatásaik és jövőbeni esetleges veszélyes következményeik miatt is. Ilyenek a belügyminiszteri szabályrendelet tervezetben elő nem forduló, de több megyei szabályrendeletbe (pl. Tolna, Zemplén, Vas, Győr megyékben) felvett ajándékozási, osztályegyezségi, vagyonközösség megszüntetési, életjáradéki, tartási, ellátási, örökösödési, örökbefogadási szerződések“ és ezen általánosító kitétel alá „minden egyéb kétoldalu akaratnyilvánítást tartalmazó okiratok“ . . . vont jogügyletek, mert az ezekről szóló okiratoknak alakilag és tartalmilag törvényszerű, hibátlan megszerkesztése a velük rendszerint kapcsolatos, nemcsak az érdekelt felek, hanem jogutódaik, sőt néha egész családok, nemzedékek, vagy esetleg idegen harmadik személyek jogaira, személyi vagyoni érdekeire is kiható fontos jogi következményeik miatt oly teljes elméleti és gyakorlati alaki — anyagi magánjogi ismereteket követelnek meg, melyeket a jegyzőknél mai képesítésük mellett általában véve feltételezni nem lehet.

Ilyen szabályrendeleteket alkottak belügyminiszterileg jóváhagyva pl. Baranya, Bihar, Borsod, Szabolcs, Szatmár vármegyék több kisebb-nagyobb eltéréssel.

* * *

Ugyanílyen általános és határozatlan rendelkezéseket találunk az összes megyei szabályrendeletekben, sőt magában a belügy-

miniszteri szabályrendelet tervezetben is a *beadványokra* nézve. A belügyminiszteri szabályrendelet tervezet II. cime 4-ik §-ának 10-ik pontjában „*kérvényekért*“, a 12-ik pontjában „*írásbeli felebbvitelek elkészítéséért*“ megjelölések foglaltatnak egész általánosságban. Ugyanezek a rendelkezések vétettek át a megyei szabályrendeletek legtöbbszörébe szószerint, egyesekbe pedig még bővített, részletezett módon is. Így egyes megyék szabályrendeletébe a különféle, tárgyilag is megjelölt kérvényeken, felszólamlásokon és felebbviteleken felül még egy ilyen pont is vétetett fel: „*kérvények és panaszokért általában*“, majd más helyen: „*minden egyéb felebbvitelekért és igazolásokért.*“

A belügyminiszteri szabályrendelet tervezet (minta) II. cime 4-ik pontjában még látszólag találkozunk a jegyzői magánmunkálatoknak korlátozásával, mert ebből a pontból:

„*adásvevési szerződésekért úgy ingó, mint ingatlanoknál (ideértve a csere szerződéseket is) a vételárat véve alapul, valamint a bérleti és haszonbérleti szerződésekért az évi bérösszeget véve alapul, a következő díjak számíthatók*“ stb. az volna kiolvasható, hogy az ott felsoroltakon kívül egyéb kétoldalu jogügyletekről szóló okiratok szerkesztése nem engedélyezhető a jegyzőknek.

Azonban a belügyminiszteri szabályrendelet tervezet ezen rendelkezését illuzoriussá tette a 47300/1904. sz. belügyminiszteri körrendelet következő mondata: „*Együttal megjegyzem, hogy bár a szóban levő ügyben alkotandó szabályrendeletekbe a rendelkezések lehetőleg jelen tervezetnek megfelelőleg veendőek fel s annak jó beosztása mindenesetre megtartandó, azonban nem zárkozom el attól, hogy a megye közönsége a szabályrendeletekbe egyes oly rendelkezéseket is vehessen fel, a melyek a törvényekkel, miniszteri rendeletekkel vagy e szabályrendelet tervezet főbb elveivel nem ellenkeznek s amellyel helyi körülményeknél fogva azoknak felvétele kívánatos.*“

A körrendeletnek ezen intézkedése tág kaput engedett a megyéknek arra, hogy a jegyzői magánmunkálatok körét tetszésük szerint, tehát korlátlanul és minden tekintet nélkül a bonyolultabb jogi ügyekre állapítsák meg „*a helyi körülmények kívánalmait*“ szerint.

A belügyminiszteri körrendeletnek ezt a kibuvóját a'aposan kihasználták a szóban forgó megyei szabályrendeletek megalkotásánál döntő szerepet vivő jegyzők és egyik-másik megye ilyen

korlátlan szabályrendelete ellen a belügyminiszteri szabályrendelet tervezet túllépése miatti felebbezést azon indokolással utasította el a belügyminiszter, hogy a „*megye közönségének jogában áll a törvényekkel nem ellenkező olyan rendelkezéseket is felvenni a szabályrendeletbe, amelyek felvétele a helyi körülményeknél fogva kívánatos.*“

Ezen indokolásban súlyos tévedés a „*helyi körülményekre*“ való hivatkozás, mert a helyi körülményekkel sohasem lehet helyesen megindokolni azt, hogy a teljes elméleti, gyakorlati jogi szakképzettséget igénylő bonyolultabb jogi ügyletek, — minők a fent idézettek, — a községi jegyzők magánmunkálatai közzé utaltassanak, sőt épen ellenkezőleg ezen jogügyletek helyes felvételénél, okiratba foglalásánál egyedül *csak a teljes jogi szakképzettség a döntő, a teljes elméleti és gyakorlati jogi szakképzettség pedig nem megyék szerint oszlik meg a községi jegyzők közt, hanem az a mai jegyzői képesítés mellett — rendszerint hiányzik. Különben is a most idézett jogügyletek nem az egyes megyék különlegességei, hanem általánosak az egész országban s így minden megyében előfordulnak.*

Téves a belügyminiszteri körrendeletnek azon rendelkezése is, mely szerint a tervezett II. cime 4-ik §-a 10-ik pontjában említett kérvényeknél *a különféle tárgyú és célú kérvények felsorolását mellőzi* azért, mert az e címen szerkeszthető összes kérvények különféleségüknél fogva a szabályrendeletben fel nem sorolhatók, a különféle tárgyú kérvények hiányos felsorolása pedig csak félreértésekre szolgáltathat alkalmat.

Ennek a rendelkezésnek éppen az ellenkezője áll, mert a „*kérvények*“, vagy az „*írásbeli felebbvitelek elkészítése*“ annyira határozatlan és tág megjelölések, hogy azok alatt a perenkivüli jogi ügyekben olyan kérvények és felebbvitelek készítése is érthetők, melyekre a jegyzői magánmunkálatok ki nem terjedhetnek, részint mert törvénybe ütköznek, részint mert a jegyzőknél ma még hiányzó nagyobb jogi szaktudást igényelnek.

Egészen bátran felvethetjük azt a kérdést, hogy *vannak-e egyáltalában még más jogügyletek és perenkivüli beadványok is azonkívül, amelyek a megyei szabályrendeletbe felvétettek? . . . És vannak-e rendszerint bonyolultabb jogi természetű jogügyletek, mint egyes megyék szabályrendeletébe felvett, fentebb idézett szerződések? . . .*

Hiszen a megyei szabályrendeletek szerint a gyakorlati jogi életben felmerülő összes jogügyletek okiratolása és minden magánjogi természetű perenkívüli beadványok készítése is tárgyi minőségük, bonyolult és veszélyes jogi természetükre való tekintet nélkül engedélyezve vannak a jegyzők munkakörébe.

3.) A szabályrendeletek „feladata lett volna, hogy a jegyzők eljárása a magánmunkálatok körül **egyöntetűvé** tétessék, a **jegyzői magánmunkálatoknál eddig észlelt visszaéléseknek gát vetessék, a felügyelet, a fegyelem szigoritassék.**“

A 126.000/1902. sz. ügyviteli szabályzat kibocsátásának egyik célja az volt, hogy azok egységes, összhangzó eljárást honosítsanak meg a törvényhatósági és községi közigazgatás egész szervezetében, mert az ügyvitel módja megyénként különbözött és a megyék nagy többségének nem is volt rendszeres ügyviteli szabályzata.

Ugyanez az irányelv nyer kifejezést a 47.300/1904. sz. belügyminiszteri körrendelet ezen rendelkezésében is: „a jóváhagyás végett hozzám bemutatott szabályrendeletekből arról győződtem meg, hogy egyes megyék a magánmunkálatok körében teljesen eltérő alapokból indultak ki . . . ennél fogva szükségesnek tartottam az idevonatkozó főbb elveket és rendelkezéseket, amelyeket a felülvizsgálatnál irányadóknak kívánok tekinteni, a mellékelt szabályrendelet tervezetben összefoglalni.“

És mindezek dacára a *magánmunkálatok körére nézve nem egyöntetűek, nem egységesek* a megyei szabályrendeletek, mert épen a 47.300/1904. sz. belügyminiszteri körrendelet a „*helyi körülményekre*“ való hivatkozással eltérést engedett meg e tekintetben is a megyéknek.

Igy történt, hogy ahány megyéje van az országnak, annyi-féle a jegyzői magánmunkálatok köre. Ennek alapos indoka nincsen, mert e *kérdés nem függ oly szorosan össze a helyi viszonyokkal, hogy célszerűen csak a törvényhatóságok által volna szabályozható.*

Ha tehát a belügyminiszter a megyei szabályrendeletekben a jegyzői magánmunkálatok körére nézve az egységet, az egyöntetűséget komolyan megvalósítani akarta volna, akkor nem lett volna szabad a belügyminiszteri szabályrendelet tervezettől „a helyi körülmények“ szerint eltérést engedni, hanem a belügyminiszteri körrendeletben azt kellett volna általánosan kötelező szabályként

kimondani, hogy más magánmunkálatok, mint amelyek a szabályrendelet tervezetben felsoroltattak, a megyei szabályrendeletek által nem engedélyezhetők, mert különben a szabályrendelet tervezettől eltérő megyei szabályrendeletek jóváhagyatni nem fognak.

Igen nagy hibája a 126.000/1902. sz. belügyminiszteri rendeletnek, továbbá a 47.300/1904. sz. belügyminiszteri körrendeletnek és ahhoz mellékelt szabályrendelet tervezetnek, valamint az ezek alapján alkotott megyei szabályrendeleteknek is, hogy azokba *komoly és értékes tiltó rendelkezések nem vétettek fel* s így a jegyzői magánmunkálatok köre, terjedelme tekintetében a *visszaélések lehetőségei nem akadályoztattak meg.*

Csupán látszatával bírnak a tilalmak és korlátozásoknak a következő rendelkezések:

a.) „A jegyzők magánmunkálatokkal csak annyiban foglalkozhatnak, amennyiben ez őket hivatalos kötelességeik teljesítésében nem akadályozza.“ (126.000/1902. sz. belügymin. rend. 84. §. és 47.300/1904. sz. belügymin. körrend.-hez mellékelt szabályrend. tervezet 4. §.)

Látszólagos és illuziórus ez a tilalom, mert ki tudná azt pontosan megjelölni, hogy hol van a kezdete és hol van a vége a jegyzői hivatalos kötelesség teljesítésének? Vagy hol, mikor, mennyire és miben akadályozza a jegyzőt hivatalos kötelességének teljesítése a magánmunkálatok végzésében, mely utóbbiakkal a jegyzők hivatalos teendőikkel rendszerint egybeesőleg foglalkoznak? Ugyan ki tudja és ki fogja megállapítani, hogy adott esetben a jegyzői kötelesség teljesítés elmulasztásának oka a jegyzői magánmunka, vagy más egyéb volt-e? Különösen pedig ki fogja a mai közigazgatási rendszer mellett a jegyzői hivatalos kötelesség mulasztás okát, akadályát a jegyzői magánmunkálatokban keresni? . . .

Tapasztalati tény, hogy a jegyzőknél hivatalos ügyhátrálék rendszerint bőven akad, de azért emellett, sőt ezt megelőzően is mindig szívesen foglalkoznak a kínálkozó magánmunkálatokkal.

Közismert, — hiszen emiatt maguk a jegyzők is sokat panaszkodnak, — hogy hivatalos ügyekkel túl vannak terhelve, úgyhogy már emiatti állandó panaszuk alapján is eltilthatók volnának minden magánjogi természetű ügyködéstől. De azért nem találunk a jegyzők közt egyet sem, akit hivatalos kötelessége

teljesítése bármikor is megakadályozott volna a magánmunkálatok végzésében. Ez az eset azonban megfordítva gyakran megtörténik.

b.) „*Nem szabad a jegyzőnek magánmunkára megbízást vállalni oly ügyben, melynek hatósági eldöntésében hivatali állásánál fogva részt kell vennie.*“ (126.000/1902. sz. belügymin. rend. 93. §. és a 47.300/1904. sz. belügymin. körrendelethez mellékelte szabályrendelet tervezet 15. §-a.)

E rendelkezésnek legnagyobb fogyatéka, hogy nincsenek benne megjelölve még csak példaként sem azok a magánmunkálatok, melyeket a jegyzőknek azért nem szabad elvállalniok, mivel-hogy azoknak hatósági eldöntésében hivatali állásuknál fogva részt kell venniök. Ezen magánmunkálatoknak, ha nem is kimerítő, de legalább példaszerű felsorolása világossá, érthetővé és értékesé tette volna a hivatkozott rendelkezést, mert ennek az a méltánylást érdemlő erkölcsi célja lenne, hogy: „*a jegyzőt mint tisztviselőt a jegyzővel, mint magán megbízottal összhangba hozza*“, hogy megakadályozza a jegyzőnél, mint köztisztviselőnél, mint hatósági személynél és a jegyzőnél, mint a felek díjazott magán megbízottjánál az *összeférhetetlenség* esetét.

Azonban a cél elérésére ez a rendelkezés a mai általános szövegezés mellett nem alkalmas. Mert alig van olyan magánmunka, melynek eldöntésében egyedül és közvetlenül a jegyzőnek kellene részt vennie, ellenben nagy számmal fordulnak elő olyan ügyek, melyeknek elintézésében a jegyző nem egyedül, hanem mint községi előljáróság, tehát mint hatóság a községi bíróval együtt és közvetve hivatali állásánál fogva döntő szereppel bír.

A bíró rendszerint a jegyző tanácsára hallgat, mert ő mint tanult ember a sokkal csekélyebb képzettségű bíróra igen erős hatást képes gyakorolni.

Annak igazolására, hogy egyes perenkívüli jogi ügyekben a jegyzőnek hivatali állásánál fogva — közvetve döntő szerepe jut, — a mindennapi gyakorlati élet köréből — részletekbe menni nem óhajtván, — csak két esetet említünk fel, u. m.

aa., A községi jegyzők részint, mert egyes megyei szabályrendeletekben az „*örökösödési bizonyítványok kiszolgáltatása iránti kérvények*“ kifejezetten felvették, részint a szabályrendeletek ezen általános kitétele alapján „*kérvények*“ keresetszerűleg díjazás mellett foglalkoznak az örökösödési bizonyítvány kiadása iránti kérvények szerkesztésével is. Az örökösödési bizonyítványok kiszolgál-

tatásához a bírósági gyakorlat az öröklési jog kizárólagos igazolása s az örökség átruházása céljából általában megköveteli az örökhagyó halálesetfelvételi ívét, esetleg családi értesítőt, vagy anyakönyvi kivonatokat, — a hagyatéki vagyon kimutatást, (leltárt) ingatlan örökség esetén a telekkönyvi kivonatokat, az adó és értékbizonyítványokat s egyéb a kizárólagos örökjogot igazoló hivatalos hatósági okmányokat.

Ezeket az okmányokat a falusi nép örökösödési ügyeiben, a telekkönyvi kivonat kivételével, — rendszerint a jegyző készíti és állítja ki és pedig hol egyedül, hol a községi bíróval együtt, de *mindig hivatali állásánál fogva mint hatósági személy, — mint a községi előljáróság tagja.* És ugyancsak a jegyző készíti el az érdekelt felek megbízásából díjazás mellett, mint magánmunkálatot az örökösödési bizonyítvány kiadása iránti kérvényt és annak mellékleteit pl. az osztályos egyezséget, a vázrajzot stb. Egyfelől tehát ezen ügyekben a jegyző ugyanazon felek érdekében a feleknek mint a magánmunkálatokért *fizetett magán megbízottja,* — másfelől pedig az öröklési jog igazolására döntő fontossággal bíró okmányoknak kiállításával *mint hatósági közeg,* — hivatali állásánál fogva működik közre.

A kolozsvári kir. ítélőtábla 120/1905, 3280/1908 a pécsi kir. ítélőtábla 2123/1908 sz. jogerős végzéseikben ezt kifejezetten ki is mondták, elutasítván ezen indokokból a jegyzők által benyújtott „*Örökösödési bizonyítvány*“ kiadása iránti kérvényeket.

bb., Gyakran készít a jegyző olyan szerződéseket, melyekben *mint szerződő fél nem önjogu személy van* érdekelve, így tehát az ilyen szerződések jogérvényességéhez az illetékes gyámhatóság jóváhagyása is szükséges. A gyámhatóságok az ilyen szerződések jóváhagyását rendszerint attól teszik függővé, hogy az illetékes községi előljáróság a nem önjogu szerződő fél érdekében előnyösnek tartja-e a szerződést. Az eljárás tehát ilyenkor az, hogy *a gyámhatóság véleményadásra hívja fel a községi előljáróságot.* A községi előljáróság aztán a gyámhatóság felhívására írásbeli véleményt ad s ahhoz mellékeli, — ha a szerződés tárgyát ingatlanok is képezik — azok adó, érték és becslési bizonyítványát is hivatalos, hiteles alakban. *Az ilyen vélemények és bizonyítványok értelmi szerzője a jegyző.* Minthogy pedig ezek szerint az ilyen szerződések gyámhatósági jóváhagyásának sorsa ezen véleményeken és bizonyítványokon dől el, kétségtelen, hogy az ilyen ügyek eldöntésébe

is, — bár közvetve, — de hivatali állásánál fogva, mint a községi előjáróság tagja, tehát mint hatósági személy — részt vesz a jegyző. Nyilvánvaló tehát, hogy amikor a szóbanforgó szerződéseket a jegyző készíti, — ami elég gyakori eset, — akkor a jegyző olyan ügyben vállal magán megbízást, melyeknek hatósági eldöntésében — bár közvetve — részt vesz és minthogy a jegyző egyfelől mint az érdekeltek díjazott magán megbízottja, másfelől pedig mint hatósági közeg foly be az ügy intézésébe, e kettős ügködésével érdekeltségénél fogva incompatibilitás esetét idézi elő, mely miatt ilyen ügyekben sem vállalhatna el magán megbízást.

c.) „Az a jegyző vagy körjegyző, aki a törvényekben, vagy e szabályrendeletben fel nem sorolt munkálatot díjazás fejében elvállal stb. fegyelmi vétséget követ el“. (Ügyviteli szabályzat 95. §-a és a 47.300/1904. belügymin. rend. tervezet 13. §-a.)

Ennek a látszólagos tiltó rendelkezésnek nincs értéke a jegyzői magánmunkálatokkal elkövethető visszaélések megakadályozására, mert:

aa.) a belügyminiszteri szabályrendelet tervezetben és különösen a megalkotott megyei szabályrendeletekben általában minden létező jogügyletek s beadványok felsorolva vannak s illetőleg azok felvétele és készítése a jegyzőknek megengedett;

bb.) sem a vonatkozó belügyminiszteri körrendeletben, sem a megyei szabályrendeletekben sehol említés téve nincs arról, hogy azon jogügyletek felvétele, tények tanúsítása és beadványok készítése, — melyek érvényben lévő, külön tételes törvények által már a kir. közjegyzők, vagy ügyvédek kötelező hatáskörébe utaltattak — tiltva van a jegyzőknek.

Ide vonatkozólag csak példaképpen említjük fel, hogy „az aláírások hitelesítése, a fordítások készítése“, „az adásvevési szerződések“ stb. „az írásbeli felelvitelek elkészítése“ a munkálat tárgyára, vagy az ügyletben résztvevő személyekre való tekintet nélkül olyan tág és határozatlan megjelölések, hogy ezek a rendelkezések így nagy általánosságban a jegyzőt arra indítják, miszerint a *magánjogi viszonyokat tárgyzó okiratokon is* (kötelezvények, nyilatkozatok, meghatalmazásokon) *a magánfelek névaláírásait a községi pecsét alkalmazása mellett hitelesíteni fogja, magánjogi használatra fordításokat fog készíteni, a jogügyletben résztvevő személyekre való tekintet nélkül* (házastársak közt stb.) *okiratokat szerkeszt, adó- és illeték ügyekben a közigazgatási bírósághoz a felek nevé-*

ben panaszt ír és ad be, holott az ilyen jegyzői magánmunkálatok jogi érvénnyel nem bírnak s ezek díjazás melletti teljesítésével a törvényben nem jártas jóhiszemű feleknek csak felesleges kárt és költséget okoz a jegyző, mert a fentjelölt ügyek az 1874:XXXV. t.-c. 91., 92. §§-ai, illetőleg az 1886:VII. t.-c. 21—24. §§-ai és az 1896:XXVI. t.-c. 119. §-a értelmében — különbeni érvénytelenségük terhe mellett, — a kir. közjegyző és illetőleg az ügyvédek kényszer hatáskörébe vannak utalva.

Minthogy pedig az 1901:XX. t.-c. 32. §-ában a belügyminiszter csak a már „*fennálló törvényes hatáskörök épségben tartása mellett*“ — hatalmaztatott fel a jegyzői ügyvitelnek rendeleti uton szabályozására, a fentidézett belügyminiszteri körrendelet, illetve rendelet tervezet és annak alapján alkotott megyei szabályrendeletek *ellenkezésbe jutottak a már fennálló törvényes hatáskörrel*, (kir. közjegyző, ügyvédi) vagy *legalább is módot nyújtottak a törvényesen már fennálló hatáskörök megkerülésére, csorbítására*.

Szükség lett volna tehát úgy a belügyminiszteri körrendeletben s az ahhoz mellékelt szabályrendelet tervezetben, valamint a megyei szabályrendeletekben is határozottan kifejezni, hogy a jegyzők a fentjelölt és még egyéb más kényszer hatáskörökbe utalt ügyekben magánmunkálatokkal nem foglalkozhatnak, mert a gyakorlati élet tapasztalatai szerint elég sűrűn fordulnak elő olyan esetek, melyekből kitűnik, hogy a jegyzők házastársai között szerződéseket készítenek az ismert kerülő utakon t. i. úgy, hogy a szerződésben a felek házastársi mivoltát nem tüntetik ki, vagy kétszeri eladást rögtönöznek harmadik személy bevonásával; — továbbá kötelezvényeken pénzügyintézetek részére a községi pecsét alkalmazása mellett névaláírásokat, másolatokat, fordításokat készítenek és hitelesítenek, mely működésük által nem kis mértékben veszélyeztetik a jogbiztonságot; — míg ha e tekintetben a szabályrendeletek határozott megszorító rendelkezéseket tartalmaznának, akkor egyrészt a jegyzők a most szokásos jóhiszemű tévedésre nem hivatkozhatnának, másrészt pedig különösen a kir. közjegyzői hatáskörrel való összeütközési esetek száma kevesbedett volna.

A jegyzői magánmunkálatoknál a *felügyelet, ellenőrzés, fegyelem és felelősség szigorítása is nagyon primitív módon nyilvánul meg a szabályrendeletekben*. Csakis a díjak felszámításának, besze-

désének ellenőrzésére van előszabva az úgynevezett „sorkönyv” vezetése.

A 47.300/1904. B. M. számhoz kiadott „Függelék”-nek is csupán az a célja, hogy oly munkálatokért, melyekért a törvények és miniszteri rendeletek szerint díjak nem járnak, vagyis amely munkálatokat a jegyzők hivatalból kötelesek végezni, díjat ne szedhessenek (pl. utlevelek kiállítása, a vagyontalan kiskorúak ügyeiben teljesített munkálatok, az illetékkiszabás céljára kiállított értékbizonyítványok, nyugdíjasok, özvegyek nyugtáin az életbenlét igazolása stb. stb., mindmegannyi közigazgatási természetű munkálat...)

Ott azonban, ahol erre valóban szükség volna a jegyzői magánmunkálatok körének szigorú megtartása, a munkálatok pontos szakszerű elvégzése tekintetében a felügyelet, az ellenőrzés, — aminők általában a magánjogi magánmunkálatok, — a fegyelem nem érvényesül már csak azért sem, mert a felügyeletre hivatott főszolgabírák ezen ügyekben nem is olyan járatosak, hogy szakszerű ellenőrzést, felügyeletet teljesíthetnének.

Felelősek ugyan a jegyzők a magánmunkálatok körül elkövetett hibákért, de felelőségüknek — a kártérítés pusztá megállapításán kívül, — más *hatályos* biztosítékáról gondoskodás nem történt.

V.

Kitűnik az előadottakból, hogy a jegyzői magánmunkálatokról szóló vármegyei szabályrendeletek megalkotására nézve tett *miniszteri és államtitkári nyilatkozatokban foglalt irányelvek és ígéretetek*, sem a 47.300/1904. B. M. sz. körrendeletben, sem az ehhez mellékelt szabályrendelet tervezetben, sem az ezek alapján megalkotott megyei szabályrendeletekben a jegyzők érdekében érvényesült politikai okokból *nem valósultak meg*, sőt mondhatjuk, hogy azoknak éppen az ellenkezője jutott érvényre, mert a szabályrendelet tervezetben és különösen a megyei szabályrendeletekben:

az ígért megkülönböztetést az apróbb és nagyobb jogi ügyek közt, a jogügyletek jogi jellege, jelentősége tekintetében egyszerűbbek és bonyolultabbak közt, egyáltalában nem tették meg;

a jegyzői magánmunkálat körét megszorítás, szűkítés korlátozás helyett kiterjesztették és bővítették;

más törvényesen fennálló hatásköröktől, különösen a közjegyzőitől precíze el nem választották;

a jegyzők eljárását egyöntetűvé, egységessé — az okirat szerkesztési s beadvány készítési munkakörben — nem tették;

az eddigi visszaéléseknek gátat nem emeltek, sőt ellenkezőleg, utat nyitottak;

hatályos tiltó-fenyítő rendelkezéseket sem a magánmunkálatok körének túllépése, sem a hatásköri összeütközések, az érdekeltségi-összeférhetlenségi esetek megakadályozása végett nem alkalmaztak;

a jegyzői magánmunkálat felügyeletéről, felelőségéről és ellenőrzéséről kellőképpen nem gondoskodtak.

Kitűnik ezekből a szabályrendeletekből, hogy kisajátítják a közjegyzői intézmény hatáskörét csak azért, mert ez a törvényes hatáskör a közjegyzői intézmény részére kötelezőleg biztosítva nem lett; ellenben a községi jegyzőknek magánmunkálati hatáskörét nem ugyan *expressis verbis*, de kerülő úton kötelezőleg biztosítják a jegyzőknek, mint köztisztviselőknek hivatali állásában fekvő azon *közigazgatási hatósági hatalmával*, amellyel a törvény és szokás a jegyzőt a nép mindennapi ügyeiben felruházta.

VI.

Hitelt érdemlően bizonyítottuk az előadottakban a jegyzői magánmunkálatok *korlátatlanságát és szertelenségét* és ezekből, valamint a közismert statisztikai adatokból tényként állapíthatjuk meg, hogy különösen a telekkönyvi *okirat szerkesztés és telekkönyvi kérvény készítés 80—90%-a a jegyzők kezén bonyolul le*, mely óriási ügyforgalomnak okát egyfelől a jegyzők közigazgatási hatósági hatalmában, tehát *kényszerítő hatáskörében*, másfelől perenkívüli jogszolgáltatásunk ezen legfontosabb ágának elhanyagolt rendezetlenségében találjuk meg.

Ezek szerint ma az okiratolási *terjedelmet is tekintve*, tulajdonképpen inkább csak a megyei szabályrendeletekkel és belügyminiszteri rendeletekkel megszervezett, *kényszer hatáskörrel bíró falusi közjegyzőségekről* beszélhetnénk, sem mint az igazi, az okirat szerkesztési hatáskörre nézve törvényileg szervezett királyi közjegyzőségekről, mert ez utóbbiak *alig 1%-os okmányozási ügyforgalommal* csak tengődnek és sorvadnak.

VII.

Ha már most az okát keressük annak, hogy miért volt és van még ma is az okiratolás nálunk ilyen rendezetlen, elhanyagolt állapotban és hogy kit terhel a felelősség az okiratolás elfajulásáért, a zugirászat garázdálkodásáért és az ezekkel kapcsolatos rendetlen telekkönyvi állapotokért, a gomba módra elszaporodott és folytonosan növekvő perekért, szóval a jogbizonytalanságért: arra csak hazánk sajátos viszonyaiban találunk választ, mert más országokban az okiratolás ilyen szertelensége és rendellenessége teljesen ismeretlen.

Közismert tény és az előbbieken rá is mutattunk, hogy már a jegyzői telekkönyvi magánmunkálatok keletkezése is politikumban fogantatott és megnövekedésüket is az táplálta sőt még ma is politika a „nép érdek” és a „jegyzői fizetés” kiegészítésének címe alatt.

Ha a jegyzők fizetése és egyéb jövedelme a közigazgatási természetű magánmunkálatokból képzettségük, munkájuk és állásukhoz mérten nem elegendő, — amit kétségbe nem vonunk — úgy azt méltányosan, megfelelően ki kell egészíteni.

„Népérdek” alatt rendszerint a falusi nép *kényelmét* és a jegyzői magánmunkálatok *olcsóságát* szokták érteni, amelyekhez való jogot ujabban már nem is a jegyzők, hanem a „nép szerzett jogának” tekintik.

„Szerzett jogról” azonban sem egyik, sem másik vonatkozásban nem lehet szó és még kevésbbé *évszázados* szerzett jogról.

Ugyanis — eltekintve attól, hogy a telekkönyvi jogügyletekről a falusi népnél csak a 60-as évek óta beszélhetünk, — közjogi intézmények létesítése és fejlesztése iránt tervbe vett törvényhozási intézkedésekkel szemben szerzett jogokra hivatkozni általában nem lehet, de különösen nem lehet ilyen jogra hivatkozni közjogi testületeknek, mert a *szerzett jog csak magánjogi alapon állhat*, ez pedig a közjognak alája van rendelve.

A „házassági törvény” megszüntette az erdélyi protestáns felekezetek egyházi bíróságainak a válóperekben való törvénykezési jogát, de ki mert volna emiatt a törvény előkészítése alkalmával a jelzett címen szerzett jogokra hivatkozva a törvényjavaslattal szemben kifogást támasztani?

A közjegyzői intézmény közjogi intézmény, tehát annak célbavett fejlesztése (hatáskörének kiterjesztése, bővítése, vagy kizáróla-

gossá tétele) is az. A közjegyzői kar a perenkivüli jogi ügyeket a közérdekében törvény szerint hivatásszerűen intézi. Régebbi időben a „*Hiteles Helyek*” nemesi ingatlanok átírását kizárólagosan tanúsítván, a kir. közjegyzői intézmény, mint annak helyébe szervezett jogutód — a jogfolytonosság elvénél fogva is — a telekkönyvi jogügyletek okiratolására elsősorban hivatottnak tekintendő.

A községi jegyzői intézmény is közjogi intézmény, de a községi jegyzőknek sohasem volt sajátlagos, igazi élethivatásuk a perenkivüli jogi ügyek intézése, tehát működésüknek ezen a téren való és a magasabb közérdek szempontjából történő megszorítása vagy megszüntetése a szerzett jogra való hivatkozással helytállóan nem kifogásolható.

VIII.

A *kényelem* tekintetében régebben fennforgott tárgyi nehézségek ma már annyit enyhültek, hogy alig léteznek. A nép mozgékonyabbá vált, új és jobb utak készültek, a közlekedési eszközök, valamint a közjegyzői és ügyvédi székhelyek megszorodtak. Csonka-Magyarországon — kevés kivételtől eltekintve — közel van a falu népe a kir. közjegyzők és ügyvédek irodáihoz; a nagyobb távolság ritkaság. A tapasztalat az, hogy a falusi nép egyéb és gyakran előforduló jelentéktelen ügyei intézése végett is sűrűn bejár — még a kivételesen távoli helyekről is — a közjegyzői és ügyvédi székhelyekre; a fáradságot nem sajnálja, az idővesztés és költség pedig a különben is *ritkán sürgős természetű* ingatlanos jogügyleteknél mindenesetre bőven megtérül egy minden tekintetben biztonságot és megnyugvást nyújtó szerződés előnyeiben.

A *betegségi, öregségi* akadályok csak kivételesek, ezeken is mérsékelt díjazással járó közjegyzői kiszállással, — ha ugyan erre szükség volna, — vagy egyéb módon is könnyen lehet segíteni. Hiszen ezek az akadályok az örökösödési eljárás körében is előfordulnak és mégis nehézség nélkül legyőzhetőek. Sürgős csak a *végrendelet* lehet, úgyde ez magánokirat alakjában elkészíthető és ezenkívül szóbeli végrendeletet is lehet tenni a faluban, ami még gyakran célszerűbb is, mint az írásbeli.

Nem szabad tehát ezeket a *kivételes eseteket* megtévesztőül és elriasztóul *általánosítani*, hanem a kérdés elbírálásánál mindig csak a *normális eseteket kell zsinórmértékül venni*.

Olcsóbbnak is állítják a jegyzői munkát a közjegyzőinél. Ha

ez így volna is a megyei szabályrendeletekben, vagyis a papíron, nem mindig van így a valóságban. A gyakorlati élet emberei elég sok esetről tudnak, amidőn a jegyzői díj jóval túlhaladta ugyanazon munkánál a közjegyzőit. De ha olcsóbb is lenne a jegyzői munka, ez egészen természetes volna, mert hiszen a jegyzőnek — eltekintve állami közpénztárból húzott biztos fizetésétől és nyugdíjától és eltekintve a tanulmányaira fordított kisebb anyagi és szellemi tőke befektetéstől, a rövidebb időtől, — ingyen áll rendelkezésére az irodahelyiség, a segédmunkaerő és minden egyéb a szellemi munkához szükséges eszköz, amiket a végeredményében az adózó polgároknak kell megfizetniök. A jegyző pedig talán még adót sem fizet ebbeli keresete után? . . . Ezeken kívül *a községi jegyzőnek szintén jövedelemmel járó sokféle közigazgatási természetű magánmunkálatai is vannak.* (Minők pl. a szabályrendeletben is a különféle községi bizonyítványok, anyakönyvi, építkezési, ipari, katonai, házassági stb. ügyek.)

Köztudomás szerint a kir. közjegyzők törvényes alapon szabályozott mérsékelt díjazás mellett dolgoznak. De ha drágábban fizetnék is a közjegyzői munkát, még mindig olcsóbb lenne, mint az a munka, amelynek nyomán pör, vagy viszály támadhat, mert *a perekben azután alaposan rá kell fizetni az olcsó munkára.*

Mindezekről eltekintve az ingatlan szerzési jogügyleteknél igazságos, hogy a mérsékelt okirati és kapcsolatos kérvényi munkadíjat megfizesse az, akinek érdekében a munkát teljesítették és így ilyen ügyekben az utóbb már fölvetett azon okoskodás, hogy *„a falu népét kellene kártalanítani a jegyzői magánmunkálatok megszüntetéséért“*, — ami eddig senkinek eszébe nem jutott, mert eddig csak a jegyzők kártalanításáról beszéltek, — egyenesen a képzelet világába tartozik . . .

Szinte frivolnak nevezhetjük azt az állítást, — amely egyébként csak az életet nem ismerő szobatudóstól eredhet, — hogy a nép egyszerű, apróbb ügyeinek intézése valami nagy jogi szakképzettséget nem igényel és semmi esetre sem olyat, amellyel a jegyzők nem bírnának. Lehet hogy ez az állítás jóhiszemű, de mert megtévesztő, mégis rá kell mutatnunk ezzel szemben arra, hogy itt *nemcsak az egyszerűbb és apróbb ügyek intézéséről van szó, hanem a legnagyobbakról és legbonyolultabbakról is, mert ma a megyei szabályrendeletek szerint ezek is a jegyzők hatáskörébe tartoznak és nem is egészen kivételesek.* Egyébként pedig *alapos jogi képzettségre van*

szükség mindig, akár az apró, akár az egyszerű jogi ügyek pontos és tökéletes elvégzéséhez, sőt ezekhez annál inkább is, mert a szegényebb nép nagyobb körét érintik.

A helyi viszonyok és a nép családi viszonyai oda állított ismeretének szükségességét sem szabad túl becsülni. Ezek megkönnyíthetik ugyan a telekkönyvi jogügyletek okiratolását, de a jó munka itt is a megfelelő elméleti és gyakorlati szakképzettségen fordul meg. Ezt elvitatni nem lehet. Tudomásunk szerint az még soha nem fordult elő a közjegyzői gyakorlatban, hogy ilyen ügyekben a közjegyzőnek a községi jegyző helyi, vagy a nép családi viszonyai ismeretéhez kellett volna segítségül fordulni bármely jogügylet tökéletes okiratolásához.

A helyi viszonyoknak és a nép családi viszonyainak ismeretére *csak a közigazgatási természetű magánmunkálatok pontos végzésénél lehet szükség, de azt állítani, hogy ezekre az ismeretekre a telekkönyvi jogügyletek okiratolásánál is szükség volna, nem helyes, mert ez a közvéleményt megtévesztő állítás, — bármily jóindulattal viseltessünk is egyébként a maga igazi hivatása körében derekas munkát végző, tiszteletet érdemlő jegyzői kar irányában.* Ez az állítás nemcsak felette téves, hanem még annak a látszatával is bír, hogy az igazi jogászi munkát lebecsüli. Ezzel szemben a valóság az, hogy *a jogügyletek okiratba foglalása, a konkrét jogviszonyoknak a felek szándéka szerint és a törvénnyel összhangzó szabályozása: igen nehéz jogászi munka.*

A helyi és családi viszonyok ismereténél sokkal inkább szükség van ingatlan jogügyletek okiratolásánál a *telekkönyvi rendtartás, a magánjog és a telekkönyvek alapos ismeretére, megtekintésére* és gyakran szükség van arra is, hogy a *szereződő felek személyesen megjelenjenek a telekkönyvi székhelyen* azért, hogy ott a jogi szakértő kir. közjegyző, vagy ügyvéddel együtt pontosan megállapíthassák a szerződés tárgyát képező ingatlan telekkönyvi állapotát (esetleges szolgálmat, korlátolásokat és egyéb terheket stb.) és annak megtörténte után készíttessék el az okirat, mert az okiratot csak így lehet tökéletesen megszerkeszteni. A telekkönyvek megtekintése végett magának a községi jegyzőnek is meg kell jelennie a telekkönyvi hatóságnál, mely egyuttal közjegyzői, vagy ügyvédi székhely is.

Elvégre is a „népérdek“, — mely amint kifejtettük — kényelmi és olcsósági szempontokat jelenthet, — lehet méltánylandó

és fontos is, — de ezekkel nem állanak ellentétben, hanem mellette illetve felette állanak a javaslat által képviselt egyetemes igazságügyi és jogszolgáltatási érdekek, melyek végeredményükben a népérdeket is magukban foglalják, mert hiszen a népnek is csak az lehet az érdeke, hogy mérsékelt díjazás ellenében — tökéletes munkát kapjon.

IX.

Nem célunk itt részletekbe bocsátkozni, de gyakorlati tapasztalatból tömördek bizonyíték van arra, hogy a jegyzők által az ingatlanos jogügyletekről szerkesztett, rendszerint blankettás okiratok nem mindig tartalmazzák a felek valódi akaratát; — az általuk készített végrendeletek alakai és tartalmi fogyatékei miatt pedig gyakran olvasunk érvénytelenítő bírói ítéleteket.

Ne hivatkozzék tehát senki e tekintetben statisztikai adatok, vagy bizonyítékok hiányára, mert a bíróságok, ügyvédek és kir. közjegyzők körében, — akik ezekkel az ügyekkel minden irányban állandóan foglalkoznak és így teljesen tájékozottak, köztudomású élő valóság az, hogy a jegyzők és zugirászok munkálatai sok esetben okoznak a feleknek károkat, felesleges költségeket, a bíróságokat pedig a felmerülő számos pör folytán nagy és nehéz munkával terhelik meg.

És ezekkel kapcsolatban felvethetjük azt a kérdést is, hogy mi szükség van a kir. közjegyzői és ügyvédi nagy elméleti és gyakorlati jogi képesítésre akkor, ha a községi jegyzők ugyanazt a jogi munkakört, illetőleg ugyanazokat a szóbanforgó perenkívüli jogi ügyeket egy másfél éves közigazgatási tanfolyam hallgatása és befejezése után is éppen úgy, sőt — állítólag — még jobban el tudják végezni, mint a közjegyzők, vagy ügyvédek?...

X.

Összegezve röviden az előadottakat és levonva azokból a következményeket tárgyilagosan állapíthatjuk meg, hogy:
a megyei szabályrendeletek a jegyzői magánmunkálatok korlátlan terjedelmét és szertelenségét hitelesen bizonyítják;
statisztikai kimutatások a jegyzők tkvi jogügyleti, beadványi és végrendeleti ügyforgalmát az összes jogügyletek 80—90 %-ra teszik;

jogászai körökben köztudomású, hogy a jegyzők a különféle jogügyletek, beadványok és végrendeletek hibátlan okiratolásához és elkészítéséhez mai elméleti és gyakorlati képzettségük mellett megfelelő szakértelemmel általában véve nem bírnak és nem is bírhatnak;

statisztikai tény, hogy a pereknek igen nagy százaléka, hosszadalmassága és telekkönyveink rendezetlen állapota, általában az alakilag és tartalmilag hiányosan, hibásan szerkesztett telekkönyvi és végrendeleti — jogügyleti okiratokból származik (pedig sok rossz, hibás szerződésből — szerencsére — per nem is keletkezik) —: mindezeknél fogva kétségtelen, hogy egyfelől a perek nagy száma, hosszadalmassága, valamint telekkönyveink rendezetlen állapota; — másfelől a községi jegyzői, valamint a zugirászi magánmunkálatok között okadatolt és szoros összefüggés van.

Hogyha pedig ez így van, amiről egyébként a bírósági irattárak percsomói, az ügyvédek és kir. közjegyzők gyűjteményei is megcáfolhatatlan sok bizonyítékot szolgáltatnak, akkor most, amikor hazánk leromlott állapota, a nemzeti vagyont pusztító és erkölcsöt rontó sok perlekedést s ezzel bíróságaink munkaterhének és létszámának növelését, az államháztartási kiadások folyamatos emelkedését többé nem bírja el, sőt mindezeknek az apasztására és ezek útján is a legnagyobb takarékosagra van szükség minden tekintetben: valóban elérkeztünk jogéletünk ezen betegségei orvoslásának végső órájához.

Ezeket a betegségeket ismerte fel a törvényjavaslat és igyekszik is gyógyítani. Vannak, akik az orvosságtól jobban félnek, mint a betegségtől.

XI.

Igaz, hogy a javaslat az okirati kényszert nem olyan módon és mértékben valósítja meg, ahogyan és aminőben az egy modern jogállam korszerű céljainak megfelelően. Rá mutathatunk e tekintetben a javaslatnak a megelőző jogvédelem és a közhitelű okmányozás érdekében kifogásolható következő hiányaira, hogy:

1.) a 9. §-ának 1. 4. 7—9. pontjaiban foglalt, többnyire bonyolult jogi kérdésekkel kapcsolatos és rendszerint pereket eredményező szerződésekhez megelégszik az egyszerű magánokirati alakokkal, holott ezekhez célszerű lett volna, mint ez az előbbi

javaslatban volt, — közjegyzői hitelesítési vagy ügyvédi kényszert alkalmazni;

2.) a 10. §. 1—6. pontjaiban felsorolt és már magánjogi törvénykönyvünk javaslatában is általában közokirati alakhoz kötött igen nagy jelentőségű, a felek és családjuk élet viszonyainak jövőbeli alakulására is kiható jogügyletekhez, csupán közjegyzőtől vagy ügyvédtől készített magánokiratot kíván közjegyzői hitelesítéssel, — holott ezekhez tárgyük fontossága miatt — *közokiratra* van szükség.

3.) a 12-ik §. 2 bekezdésében megállapított értékhatár korlátozása igen magas, minek következtében nagyon sok ingatlanos jogügylet megfelelő jogi szakértői oltalom nélkül marad;

4.) a 12-ik §. 4. bekezdésében foglalt azon rendelkezés, mely az említett esetben magánjogi nyilatkozatot tevő felek név aláírásának a községi előjáróság által történő hitelesítését megengedi és azt közhitelűnek tekinti, — a közjegyzőség kizárólagos közhitelességének elvén tör rést, — mely kellő biztosíték hiányában veszélyes következményekkel járhat;

5.) a telekkönyvi jogügyleti okiratoknál a közjegyzői hitelesítést még bizonyos értékhatár megállapítása mellett sem teszi kötelezővé, minek következtében telekkönyveink hitelesek ezután sem lesznek, — ellentétben más országok telekkönyveivel;

6.) a házastársak javára szóló közös végrendeletek nem vonatnak közokirati oltalom alá, — ellentétben az előző javaslat e tekintetbeni rendelkezésével, — pedig ezekből bonyolult természetük miatt tapasztalat szerint különösen sok elkeseredett és hosszantartó per szokott keletkezni;

7.) a közokirati kényszer nagyon szűk körben nyer érvényesülést, — holott a perek keletkezését gyökeresen ez akadályozná meg, avagy azokat, — ha mégis keletkeznének, — gyors és sima lefolyásúvá tenné. Erre pedig igen nagy szükség volna, mert helyesen mondta már Nagy Frigyes porosz király is híres kabinet rendeletében a Corpus Juris Fridericianumának bevezetésével, hogy: „*a pereket az emberi társadalom ama bajaihoz kell számítani, amelyek a polgárok jólétét csökkentik*“ tehát „*kétségtelenül az a legjobb törvény, mely maguknak a pereknek elejét veszi*“.

Utalnunk kell a felsorolt kifogásokkal kapcsolatban arra is, hogy a kereskedelmi forgalom az egész világra kiterjedően, már évtizedek óta szokásjogi alapon honosította meg az okirati kényszert

az által, hogy sanctióknak teszi ki azt a kereskedő felet, aki az írásbeli igazolás köteles gondosságát elmulasztja. Általános kereskedelmi szokás ugyanis, hogy még a jelentéktelen tartalmu üzleti eszmecserét is (telefon beszélgetést, távirat szövegét stb.) a kereskedők egymással utólag és pedig késedelem nélkül kölcsönös levelezéssel igazolják, miután az ügyleti és forgalmi élet biztonsága ezt megköveteli. A tapasztalat viszont azt mutatja, hogy az általános magánjogi viszonyok a kereskedelmi életviszonyok után és nyomában fejlődnek és a jövőre nézve nálunk sem maradhatnak már a magánjogi viszonyok a kereskedelmi viszonyokkal ellentétben a mai bizonytalan rendezetlenségükben s ezért az okirati kényszer életbeléptetése tovább már nem odázható el. Az is bizonyos, hogy az általános magánjog terén a fejlődésnek nálunk is mielőbb el kell érkeznie a közhitelű okirati kényszer általánossá tételéhez, aminthogy ez a legtöbb modern jogállamban már megtörtént, ami egyedüli helyes haladás a perek kirekesztése vagy legalább is korlátozása irányában. E téren két elv érvényesülhet és pedig vagy az, hogy okirat nélkül maga az ügylet létre nem jöttek tekintendő, — vagy pedig az, hogy ha az ügylet vitássá válik, annak létrejötte és tartalma csak közokirattal bizonyítható. Az első általános magánjogi, az utóbbi pedig perrendi jogszabály.

XII.

Nem hagyhatjuk el az okirati kényszer kérdésének rendezésénél annak a már többször elhangzott igazságnak a megismétlését sem, hogy egy modern jogállamban olyan közigazgatási tisztviselőnek, aminő nálunk a községi jegyző, a magánjogi munkálkodás megengedése: a *szolgálati etika, az összeférhetetlenség* és úgy a falusi nép, valamint a községi jegyző egymástól való *függetlensége* szempontjából és érdekében is elképzelhetetlen, tarthatatlan, — és az 1869: IV. t. c. 1. §-a elvileg már ki is mondta, hogy „*az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönítettik*“ és „*sem a közigazgatási, sem a birói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak*“, — de mégis tekintettel arra, hogy hazánkban a jegyzői magánmunkálatok telekkönyvi jogügyekben is már régóta gyakorlatban vannak, minek következtében azok a falusi nép széles rétegében gyökeret vertek és így azoknak egy tollvonással egész teljességükben történő eltörlése megrázkodtatásokkal járna, — e téren átmenetileg meg kell elégednünk — a magánjogok terén különben is szokásos fokozatos fejlődéssel, vagyis a községi jegyzők magán-

jogi természetű magánmunkálatainak korlátozásával és a zugírszat szigorú üldözésével, sőt kirekesztésével.

Végül meg kell említenünk azon körülményt is, hogy ha az okiratok szerkesztésének megosztásánál a *hivatási hatásköröket* vennénk kiindulási alapul, akkor a kir. közjegyzőséget illetné első sorban a legnagyobb és csaknem kizárólagos osztályrész, mert az *okiratolás és a kir. közjegyzőség egy fogalmat jelentenek*; utána következnek az ügyvédség, melynek főhivatása a peres ügyek el- látása, a jogvédelem; — a községi jegyzőnek pedig, mint az állami közigazgatási és községi önkormányzati ügyek intézőjének a jogszolgáltatás határain belül keresni valója nem is volna.

Minthogy azonban a törvényjavaslat a *fokozatos haladás* elvéből kiindulva az igazságügyi érdekek szolgálatában *egyetemes, nemzeti közszempontokból jogszolgáltatásunknak gyorsabbá és jobbra tételét* a perenkivüli magánjogi munkálatoknak az ezek körül eddig érdekelt csoportok közötti megosztásával megvalósítani igyekszik és minden esetre jelentős lépéssel halad — ebben a szerfelett nehéz kérdésben — a kitűzött cél elérése felé: megnyugvással kell fogadnunk a javaslatot azon reményben, hogy törvényerőre emelkedésével a várt siker nem fog elmaradni.

A Magyar közjegyzőség megalkotása és fejlődése.

Irta: *osgyáni Rónay Károly dr.* v. kir. közjegyző.

(Folytatás.)

VII.

Az 1886:VII. t.-c. és az 1894:XVI. t.-c.

Tehát 1875. augusztus 1-én léptette életbe egy igazságügyminiszteri rendelet a kir. közjegyzőséget. A 216 állásra tömegesen pályáztak ügyvédek és bírák. A bírói kartól sok kiváló tehetséget vont el a közjegyzői intézmény, hogy csak Ökröss Bálint, Rupp Zsigmond és Weinmann Fülöp neveit említsem. A két előbbi még pályázat kiírás előtt értékes kommentárt írt a törvényhez, s azt iromány példákkal egészítette ki. E művek lényegesen hozzájárultak ahhoz, hogy az intézmény minden lényeges zavar nélkül kezdjen működni.

Magam is a bíró pályát (a budai királyi törvényszéknél akkor jegyző voltam) a közjegyzőivel cseréltem fel, amennyiben Rupp Zsigmond helyetteseként működtem 1875. augusztus 1-től kezdve, s így közvetlen tapasztalatból ismerem a közjegyzői intézményt bölcsőjétől kezdve.

Megállapíthatom, hogy a budapesti közönség az első naptól kezdve melegen karolta fel a közjegyzői intézményt s az iránta való érdeklődése eleinte évről-évre fokozódott. Nem csekély része volt ebben azon körülménynek, hogy Budapesten az első kinevezésű közjegyzők már előzőleg betöltött társadalmi helyzetüknél fogva is igen nagy tekintélynek örvendettek, tehát irántuk a közbizalom feltétlen volt. Ehhez járult azon körülmény is, hogy Budapest rohamos fejlődésének korszaka akkor kezdődött és hogy a mai viszonyok arányához képest kevés közjegyzői állás

rendszeresített a fővárosban, tehát a közjegyzők el voltak halmozva munkával. A közönség nagymérvű pártfogásának nem utolsó sorban az is volt az oka, hogy a miniszteri rendelet a díjszabást szinte botrányszerűen méréselten állapította meg, amellyel még a zugirászat is alig bírt versenyezni.

A hagyatéki ügyekkel azonban kezdettől fogva baj volt. A törvény szerint ugyanis a bíróságok, később pedig az árvaszékek belátásától függött, hogy a tárgyalással közjegyzőt bizzanak-e meg, vagy maguk tárgyalják. A székesfőváros területén levő bíróságok ugyan túlnyomóan közjegyzőkre bízták a tárgyalásokat, de a főváros budai oldalára kinevezett két közjegyző hatáskörébe tartozó pilisi és pomázi járásbeli községeknél ezen közjegyzők csakhamar tapasztalták, hogy a jobb hagyatékot vagy a bíróság, vagy az árvaszék tárgyalta. A vidéken pedig ez általános volt.

Budapesten mégis a közjegyzők anyagi helyzete előnyös volt, mert ügyködésük és jövedelmük súlypontja a szorosán vett közjegyzői teendőkben volt, s így a hagyatéki ügyek csak mellékesen jöttek tekintetbe.

A vidéken azonban egész más volt a helyzet, mert néhány ipari és kereskedelmi vidéki gócponttól eltekintve, szorosán vett közjegyzői munkája és jövedelme, tekintettel a községi jegyzők versenyére és a közokirati kényszer túlszűk körére, nagyon kevés volt a közjegyzőnek s így főleg a hagyatéki tárgyalásokból eredő jövedelemre volt utalva. A törvény 124. és 125. §-a azonban oly sok jogot tartott fenn a bíróságok, később pedig az 1876. évi XX. törvénycikk az árvaszékek részére, hogy csakhamar általánossá vált az, hogy a közjegyzők csak közepes, vagy éppenséggel selejtes hagyatéki ügyek tárgyalásával bízták meg s az ezért nekik járó díjak törvénye-

sen rendezve nem lévén, a hatóságok önkényének voltak kitéve.

Nem hagyhatom szó nélkül, hogy a közjegyzői állás élénk irigység tárgya volt az ügyvédek nagy részénél, már az első évtől kezdve. Ezt bő tapasztalatból tudom, valamint azt is, hogy ezen irigység, mondjuk ki magyarul, hogy kenyéririgység, nem volt indokolt. Ezt is tapasztalatból tudom. Ugyanis principálisom, Rupp Zsigmond az úgynevezett „láncid épület“ első emeletén, két elég kis szoba és előszobából álló helyiségben nyitotta meg irodáját, mely igen tág ismeretségénél fogva többnyire tele volt ügyfelekkel. Ez szűrt szemet. Az irigyek nem vették figyelembe, vagy tán nem is tudták, hogy az ügyfelek messze túlnyomó része másolatok és névaláírások hitelesítése végett jött a közjegyzőhöz, ami bizony — különösen az akkori díjszabás mellett — keveset hozott a konyhára. Ha ügyvédi iroda van oly mértékben a kliensek által látogatva: az okvetlenül nagy jövedelmet jelent, mert ügyvéd 0.80—1—2 pengőért szóba sem áll, nemhogy munkát végezne. A közjegyzőségről már bölcsőjében az a hír terjedt el, hogy az aranybánya. Biztosan tudom pedig, hogy ha Rupp Zsigmond nem rendelkezett volna tekintélyes családi magánvagyonnal, hosszú közjegyzői pályáján a közjegyző jövedelemből szerény vagyont is alig hagyott volna hátra. De az „aranybánya“ hamis jelszó még ma is gyakran elhangzik.

A közjegyzők panasza oly általános és indokolt volt a vidéken, hogy csakhamar kénytelenek voltak a kamarák, úgy szintén az 1884. évben megalakult országos közjegyzői egyesület is föliratokat intézni az igazságügyi kormányhoz a közjegyzői hatáskör kibővítése végett.

Az igazságügyi kormány meggyőződve a közjegyzői kar panaszának alaposágáról, már 1885. évben elkészí-

tette a novellának — 1886. évi VII. törvénycikknek — tervezetét.

A novellára azért is volt szükség, mert amint az a tömeges és protekciós kinevezéseknél alig volt kikerülhető, néhány a közjegyzői karba nem illő egyén is bejutott, akik egyike mintegy 50,000 forint erejéig elkövetett sikasztások által ügyfeleit súlyosan megkárosította. Szükségessé vált tehát a fegyelmi esetek és a fegyelmi eljárás szigorúbb meghatározása is.

A novella törvényjavaslatának indokolása hivatkozik a közjegyzői kamarák általános panaszára a közjegyzői kereset ki nem elégítő volta miatt, ami a szűk kereseti lehetőségek következménye. Elismeri, hogy a korlátolt viszonyok közt is 1876. és 1877. években az örökösödési ügyek igen jelentékeny hátralékát a közjegyzők úgy az örökösök, mint a kincstár előnyére elintézték.

A képviselőház igazságügyi bizottságának indokolása még előnyösebben nyilatkozik a közjegyzői intézményről. Így a többi közt:

„Már az 1874. évi XXXV. t.-c. tárgyalásánál voltak többen, akik a közjegyzőket tágasabb hatáskörrel kívánták felruházni. A törvényhozás azonban a közjegyzőséget korlátolt hatáskörrel léptette életbe és tette ezt azért, mert úgy volt meggyőződve, hogy ha az intézmény bizalmat gerjesztett és mélyebb gyökeret vert, a későbbi törvényhozásnak módjában lesz a hatáskör kiterjesztése által az intézményt a szerzendő tapasztalatoknak megfelelően tovább fejleszteni. A tizenegy évi tapasztalás a közjegyzőség életképességét igazolta; de igazolta, ha nem is egészben, de bizonyos részben az ellenfelfogás jogosultságát is, mert a közjegyzőséget életbeléptetett igazságügyi kormány kénytelen beismerni: hogy a közjegyzői intézményhez fűzött remények csak részben valósultak meg és

pedig nem a közjegyzői kar gyarlósága, vagy hibája miatt, mert hozzá a közönség évről-évre fokozódó bizalommal fordult, hanem azért, mert a kör, amelyben a közjegyző eljárhat, igen szűkre szabatott. Egészséges jogfejlődés pedig ott lehet, ahol a közjegyzői intézmény virágzik.“

Ez elég fényes elégtétel a közjegyzői intézménynek.

Ami már most a novella egyes intézkedéseit illeti, csak a legfontosabbra tartom szükségesnek kiterjeszkedni. Így mindjárt az első szakasz a közjegyzői képesítést az alaptörvénytől eltérőleg a c.) pontban annyiban módosítja, hogy a közjegyzői állásra pályázó „az ügyvédi, vagy birói gyakorlati vizsgálat sikeres letételét és három évi közjegyzői gyakorlatot . . . vagy azt tartozik kimutatni, hogy az ügyvédi, vagy birói gyakorlati vizsgálat sikeres letétele után négy év óta, mint kinevezett biró, vagy ügyész működik, avagy négy év óta valamely ügyvédi kamarának bejegyzett tagja. Az ügyvédi, birói és ügyészi külön gyakorlat összeszámítandó.“

A más jogi pályáról közjegyzőségre pályázó tehát az alaptörvénytől eltérőleg semmiféle közjegyzői gyakorlatot sem köteles kimutatni. Hogy ez mily súlyos következményekkel járt a közjegyzői intézményre vonatkozólag, azt könnyű elképzelni s ezzel később még behatóan fogok foglalkozni. Az igazságügyi bizottság e szakaszhoz való indokolása így szól: „az ügyvédi kamarákba felvett ügyvédeknel a közjegyzői gyakorlat kelléke mellőztetett, mert az ügyvédi képesítés a legmesszebbmenő elméleti vizsgák letételéhez van kötve s így visszásság lenne attól, aki még a birónál is szigorúbb vizsgáknak van alávetve (az akkori időben ez csakugyan úgy volt) megtagadni a képesítést azon teendőik ellátására, melyek sem pontosság, sem jogi képzettség dolgában a birói vagy ügyvédi tisztet felül nem mulják; mert végre ott, ahol több az

elméleti képesség, a gyakorlati képességre a javaslat által kívánt irányban súlyt fektetni nem lehet . . . Csak nyerhet a közjegyzőség, ha jellemben és négy évi gyakorlatban egyaránt kipróbált és kiváló ügyvédek, ügyészek vagy bírák is lesznek kinevezhetők.“

Ez a megállapítás sántikál már csak azért is, mert nem köti ki sem a javaslat, sem a törvény szövege, hogy annak a négy évi ügyvédi, ügyészi vagy bírói gyakorlatnak magánjogi jellegűnek kell lenni, nem pedig büntető joginak.

A közjegyzői állást lényegesen megerősítette az alaptörvény 33. §-át kiegészítő novellabeli 13. §. mely szerint „a közjegyző hivatalból át nem helyezhető.“

A novella kormányjavaslatának 18. §. g.) pontja szerint a királyi közjegyző „a fél kívánatára magánokiratot is készíthet, az 1874. évi XXXV. t.-c. 61—63. §§-ait azonban alkalmazni köteles. A díjazásra nézve ez esetben is az 1880:XL. t.-c. intézkedései irányadók. Az 1874. XXXV. t.-c. 58. §-a hatályát veszti.“ E szakaszt a képviselőház azonban elvetette.

A legfontosabb módosítást oly értelemben várta a közjegyzői kar a novellától, hogy az alaptörvény 54. §-át, az úgynevezett közjegyzői kényszert lényegesen kibővíti. Ezen szakasz helyébe a kormány által beterjesztett javaslat 19. §-a így szól: „A jogügylet érvényességéhez közjegyzői okirat megkivántatik:

a.) a házas felek közti vagyoni viszonyokat szabályozó, továbbá a házastársak és a jegyesek között kötött adásvevési, csere-életjáradéki és kölcsön szerződésnél, valamint minden egyéb oly jogügyletnél, amelyben az említett személyek egymás irányában kötelezettséget vállalnak. (Ez tehát a kényszert csak a jegyesekre terjeszti ki.)

b.) Ugyanazon személyek között kötött ajándékozási szerződésnél, ha az ajándékozott tárgy át nem adatott. (Ez tehát azonos az alaptörvénnyel.)

c) Hozomány átadásáról, illetve átvételéről kiállított elismervénynél akár a házastárs, akár a jegyes, vagy más részére állíttatik az ki, amely elismervényhez az átadott, illetve átvett hozományról pontos leltár csatolandó. (Ez lényegében azonos az alaptörvénnyel, tehát csalódás érte a közjegyzői kart.)

d.) Azonos az alaptörvény ugyanily pontjával.

Az okiratolás terén tehát a javaslat az alaptörvényhez képest nem jelent haladást. Annak tekinthető azonban a 124. §. helyébe lépő 30—33. §§-ok, melyek szerint a hagyatékok tárgyalásával a közjegyzők bizandók meg, valamint az, hogy a tárgyalási díjak, ha nagyon szűkmarkúan is, de mégis szabályozva lettek.

Tanulságos a novella fölött folytatott képviselőházi vita. Már maga az előadó, Matuska Péter beszéde is lehangoló. Azt kidomborította ugyan, hogy nem alaptalan a közjegyzői kar panasza a szűk hatáskör miatt, amiért megélhetésében is meg van támadva és amin csak hatáskör tágítása által lehet segíteni. Tekintetbe kellett azonban venni az ország lakossága szellemi nivójának szükségleteit és az ezekre vonatkozó tekintetből kell kiindulni az egyes módosítások megbirálásánál és az ezekre való tekintetből indult is ki a jogügyi bizottság az egyes módosítások javaslatánál. Ullmann Sándor a vita folyamán különösen helyeselte, hogy a módosított javaslat mellőzte a telekkönyvi ügyekben a hitelesítési kényszert. Azt is helyesli, hogy a magán okiratok készítésétől a közjegyzők a jogügyi bizottság által tett módosítás folytán továbbra is eltiltatnak, amit az ügyvédi kar érdekével indokol meg. Csak a hagyatékok tárgyalásának a közjegy-

zőkre való bizását helyesli s a módosított javaslatot is csak úgy szavazná meg, ha csakis erre szorítkoznák.

Petrich Ferenc a szegény adózó nép újabb megterhelése fölött sóhajtozik s a hagyatéki tárgyalások intézését a községi jegyzőkre kívánja bízni.

Lits Gyula szerint ott van szükség közjegyzői intézményre, ahol már egészséges jogfejlődés virágzik. Nem látja indokoltnak a közjegyzők tisztességes egzisztenciája fölött való aggodalmat. Felpanaszolja, hogy a közjegyzők nagyrésze drágán dolgozik s a hagyatéktárgyalási jegyzőkönyv végén díjfelszámítása révén kitűnik, hogy ő tulajdonkép osztályos atyafi. (Ezt a szólamot a „Fliegende Blätter“-ből merítette, amelyben akkoriban majdnem szó-rul-szóra hasonló élc jelent meg).

Madarász József tapasztalata szerint csak városokban, ipar és kereskedelmi gócpontokban vált be a közjegyzői intézmény, de a vidéken és kisvárosokban nem.

Hódossy Imre azonban csodálkozásának adott kifejezést afölött, hogy többen kétségbe vonták még szükségességét is a közjegyzői intézménynek, holott nekünk már századokkal ezelőtt voltak közhitelességi helyeink. Igaz, hogy azok csak a birtokos nemesi osztály érdekeit szolgálták, de akkor is ezt az intézményt oly fontosnak tartották, hogy jól dotált apátságoknak és káptalanoknak adatott meg az a jog, hogy mint hiteles helyek működ-hessenek. Már akkor érezte az ország annak szükségét, hogy kivált a birtokos osztály közhitelességgel állapíthassa meg a maga jogviszonyait és gondoskodott róla, hogy jól dotált kezekben legyen ez a jog és elrendezte azt úgy, amint az akkori viszonyoknak megfelelt. Most is szükséges, hogy az ország gondoskodjék a közjegyzők megélhetésének biztosításáról, mert különben veszélyeztetve van maga az intézmény.

Thaly Kálmán osztotta Madarász József nézetét, s azt jósolta, hogy a vidéken a közjegyzőség el fog sorvadni. Ellenezte a javaslatot.

Pauler Tivadar igazságügyminiszter a javaslat mellett szólalt fel, mire azt a képviselőház általánosságban elfogadta.

Felemlitendő e helyütt azon érdekes körülmény, hogy a röviden előbb megalakult országos közjegyzői egyesület tapasztalván, hogy az országgyűlési tárgyalás alatt levő közjegyzői novella eddigi fejlődése ellenséges indulatot tüntet fel úgy a kormány, mint az igazságügyi bizottság részéről: a kamarákat megkereste, hogy a novellának a napirendről való visszavonását kérelmezze. A kassai kir. közjegyzői kamara ezt meg is tette azon megokolással, hogy az igazságügyminiszternek a novellatervezetben megnyilvánuló jóakarata eddigelé az igazságügyi bizottságban mindenkor dezavualtatott, a miniszter képviselétében ott eljáró miniszteri tanácsos pedig egyetlen egy javaslatot sem támogatott. Ezen felirat azonban eredménytelen volt.

A részletes vitánál az alaptörvény 54. §-a helyébe a javaslat által beiktatni kívánt 19. §. helyett a törvényé vált 21—24. §§-okat fogadta el a képviselőház hosszas tárgyalás után, amely szakaszok a közokirati kényszer nem vitték előbbre, sőt a kormányjavaslat mögött maradtak.

Valamelyest javítottak a közjegyzők helyzetén az alaptörvény 124. §-a helyébe elfogadott új 30—33. §§-ok, melyek elrendelik, hogy azon esetekben, amelyekben a hagyatékok hivatalból tárgyalandók, azzal feltétlenül a királyi közjegyzők bizandók meg, s a tárgyalási díjakat is szabályozta, bár elég szűkmarkúan. Az örökösödési bizonyítvány intézménye is fentartatott főkép

az ügyvédi kar érdekeiben; annak nagyobb hasznát azonban a községi jegyzők látták.

A kormányjavaslat szerint a hagyaték leltározása és tárgyalása közvetlenül és egészen a közjegyzőt illette volna — nem pedig birói megbízásból — ha azzal ő az örökható végrendeletében vagy más közokiratban megbizta.

Ez is a közjegyzői intézmény ellenségei áldozatául esett.

Megállapította továbbá a novella a közjegyzők vagyoni felelősségét helyetteseikért, a közjegyzőt jelöltek is fogadalom letételére kötelezi, főleg pedig szabatosabban és szigorúbban állapította meg fegyelmi vétségek eseteit. Ez csak előnyére vált a közjegyzői intézménynek, mert minél szigorúbb fegyelem alatt áll, annál inkább emelkedik megbízhatósága és annál mélyebb gyökeret ver a közönség bizalmában.

A novella törvényhozási ténye által a közjegyzői intézmény fejlődése a közokiratolás tekintetében igen-hosszú időre lezárattott. E téren mai napig tart a stagnálás.

Az örökösödési eljárás módja azonban annyira zavaros volt, hogy a gyakran sürgetett és a kormány által megígért törvényjavaslatot az örökösödési eljárás egységes szabályozásáról az igazságügyminiszter — akkor Szilágyi Dezső, — 1893. évben a képviselőháznak végre beterjesztette. Legfőbb ideje volt, mert az örökösödési eljárás nagy része törvény által nem is volt szabályozva és rendkívül bonyolult volt. Már az eljárásra jogosult hatóságok illetékessége is fölülte zavaros volt.

Atyai hatalom alatt állók és gondnokoltak örököségi minőségben való érdekeltsége esetén a gyámhatóságok jártak el.

Oly hagyatékokra vonatkozólag, melyekben a bíróságok voltak illetékesek és pedig királyi törvényszékek székhelyén ezek, más esetekben az illető királyi járás-bíróságok.

Az ügynevezett „sommás osztály“ és perreutasítás esetén a királyi törvényszékek voltak illetékesek, úgy szintén a hagyatéki ingatlanok telekkönyvi átírására nézve is, ha az örökösök hivatalos eljárás nélkül egyeztek ki.

A hagyományok biztosítására nem volt törvényes mód. A peressé vált hagyatéki tömeg biztosítása is fölülte hiányos volt.

Ha pedig önjogú örökösök hagyatéki ingatlanok telekkönyvi rendezésével nem törődtek: akár évtizedekig is rendezetlenek maradtak a telekkönyvek.

Az igazságügyminiszter által beterjesztett törvényjavaslat szövege majdnem azonos volt a törvény erejére emelt szöveggel. A lényegesebb eltérések a következők:

A javaslat 53. §-a szerint: „A tárgyalás szóbeli és nyilvános. A tárgyalást vezető királyi közjegyző — a felek kérelmére, vagy hivatalból — fennforgó körülményeknek megfelelően a nyilvánosságot korlátozhatja, vagy kizárhatja.“ Ezt a szakaszt az igazságügyi bizottság azonban szerencsére kihagyta.

A javaslat 117. §-a közjegyzői tárgyalási díjakat 25—30%-al alacsonyabban állapította meg, mint a későbbi törvény, de fentartotta a bíróság azon jogát, hogy bonyolult esetekben a díjakat felemelhesse. A jogügyi bizottság a díjakat felemelte ugyan, de törülte a bíróságok említett jogát.

A beterjesztett törvényjavaslat indokolása rámutat az eddig érvényben volt hagyatéki eljárás fent elősorolt nagy hiányaira; kifejti továbbá, hogy a közigazgatási közegek nem lehetnek hivatva örökösödési eljárás körébe eső

hatósági teendők ellátására. De gyámhatóság sem lehet, már hivatásánál fogva, ily ügyekben mindig elfogulatlan. A javaslat elvi álláspontja tehát, hogy a hagyaték tárgyalása királyi közjegyzőkre, mint birói kiküldöttekre bizassék, amit támogat az igazságügyi politika azon célja, hogy a birói teendők lehetőleg csökkentessenek, tehát az igazságügyhöz tartozó, de a birói szervezeten kívül álló közegek teljesítsék az örökösödési ügy érdemleges elintézésére befolyással bíró cselekményeket.

Kifejti továbbá, hogy a javaslat egyik főcélja: a hagyatéki eljárás során az örökösök jogának telekkönyvi bevezetése.

A hagyaték átadását tárgyzó 73—76. §§-ra vonatkozólag az indoklás így szól:

„a hagyaték birói átadásának cselekményét nem szabad sem szótani, sem pedig szorosán jogi értelemben felfogni, mert a bíróság a hagyatékhoz tartozó vagyontárgyak fizikai átadását — a traditiót — rendszerint nem eszközli és mert másrészt az örökség megszerzéséhez a birói átadás — additio — meg nem kívántatik. A javaslat az „átadás“ szót egyedül-technikai értelemben használja, annak a birói funkciónak megjelölésére, mely a hagyatékra vonatkozóan öröklés útján szerzett, kimutatott, vagy kiderített jogok hatósági igazolásával, az érdekeltek közt létrejött megállapodások hitelesítésében és az öröklés esetének beálltával átalakult jogviszonyok rendezése, különösen pedig a megszerzés nyilvántartása végett szükséges birói intézkedések megtételében áll. Teszi ezt főleg azért, mert a megszokott kifejezést más, a birói cselekmény belső jelentőségének talán jobban megfelelő, de idegenszerűbb kifejezéssel felcserélni nem akarja, s mert súlyt fektet arra, hogy az előzetes hagyatéki tárgyalás után hozott birói határozat meg legyen

különböztetve attól a határozattól, mellyel a bíróság az öröklés útján szerzett jog valóságát *exprimo decreto* igazolja (örökösödési bizonyítvány, a javaslat 99—104. §§).“

Lesújtóbb bírálatot a törvényjavaslatra nem lehetne mondani, mint amit a törvényjavaslat ezen indoklása naivul beismer. Beismeri ugyanis, hogy „birói átadás“ (az osztrák *Einantwortung*) asszimilálatlan idegen fogalom az ellentétes álláspontú magyar jogban, amely szerint az örökség a halál bekövetkeztével azonnal átszáll az örökösökre, birói átadásra tehát semmi szükség sincs, hanem csak az örökös minőség tanusítására, amint ez az örökösödési törvény szerint az örökösödési bizonyítványoknál valósággal meg is történt. Ilyképp tehát szinte magától összedől ezen idegenből átvett kártyavár. Semmi szükség sincs örökösödési ügyekben a folytonos birói beavatkozásra és gyámkodásra.

A törvényjavaslat tárgyalása igen simán, mondhatnók unalmasan folyt le. Nánásy Ödön képviselő, a függetlenségi és 48-as párt nevében elsőnek jelentette ki a törvényjavaslat elfogadását, de egyuttal szükségesnek jelzi a közjegyzői állások szaporítását, hogy a nagyközönségnek az intézmény hozzáférhetőbb legyen.

Márkus József képviselő őszintén kijelentette, hogy nem barátja a közjegyzői intézménynek. Ő a hagyatéki eljárást sokkal jobba, gyorsabbá és közvetlenebbé tudná tenni a közjegyzői díjak felével is, ha a tárgyalásokat a bíróság hatáskörébe utasítaná kellő számú aljegyzők, mint kiegészítő közegek rendszeresítése által.

A képviselőház a törvényjavaslatot csekély és lényegtelen módosításokkal elfogadta s ugyan azt tette a főrendiház is, mire aztán az 1894. évi XVI. t.-c. csakhamar szentesítést nyert s az 1895. évi október 11.-én

kelt 43194 I. M. számú rendelet folytán a törvény 1896. január 1.-én hatályba lépett.

Az örökösödési eljárás szekere e törvénnyel kátyuba került, melyből csak 16 év múlva kezd kivergődni.

(Folytatás következik.)

Tévhit a közjegyzői kinevezésekről.

Irta: *Dr. Kiss Dezső* budapesti kir. közjegyzőhelyettes.

Mióta az 1886. évi VII. t.-c. 1. §-ának rendelkezései szerint nem csak a közjegyzői kar kebeléből nevezhetők ki közjegyzők s ezen törvényben lefektetett jog legfőképp a nemrég múlt idők gyakorlatának képezte alapját, azóta sajnálattal látjuk, hogy a közjegyzőhelyettesek nélkülözik azt a nyugalmat, melyet pedig csak a jövőbe vetett bizalom biztonsága nyújthat. Ha figyelembe vesszük, mily szerepkört tölt be a közjegyzői intézmény hazai jogrendszerünkben, mely idegállapot, lelki depressiótól ment biztonság kell e foglalkozási ág betöltéséhez, úgy físzán látjuk azt a hátrányt, melyet e munkakör ellátásához szükséges nyugalom hiánya okozhat. Annál említésre méltóbb és dicséretesebb a közjegyzőhelyettesek eddigi, a múlt tapasztalataival megerősített és igazolt működése, melyel sivár, kevés kivétellel kis fizetésű multtal és jelennel, az önállóság érzetének hite híjján, a jövő szinte teljes reménytelenségével felszinen tartották magukat és a közjegyzői intézmény erős pilléréként állottak.

Nem érdem, de felemlíthető, hogy míg a különböző életpályák minden ága megteremtette a maga kinövéseit és eltévelyedéseit, addig a közjegyzői intézmény megalkotása, tehát több, mint ötven év óta szent és sérthetetlenül áll őrt a hatáskörébe vont utvonalon és ámbár szinte kivétel nélkül minden pályának és foglalkozási ágnak meg volt a maga eltévelyedettje, az egyenes utról lelépője, addig a közjegyzői kar — és ezt büszkén vallhatja — ily tagot még nem számolt kebelében. Nagy része van ebben annak az ugynevezett közjegyzői etikának, melyről alább szólunk és mely csak a közjegyzői pályán eltöltött hosszú évfolyamok utján szerzhető meg.

Ezért van, hogy talán kiváló bíróságainkat kivéve, semmi más

intézményünk nem áll annyira a közbizalom előterében. Annál fájdalmasabban kell látnunk és éreznünk azt, mintha ezen irányunkban eddig megnyilvánult közbizalom az utóbbi időben intensitásától veszítene. Nem kis része van ebben ama tévhitnek, amely a közjegyzői intézménnyel szemben a közel multban volt kinevezések folytán keletkezett.

Minduntalan halljuk annak hangoztatását, hogy közjegyzőségeket politikai, vagy egyéb érdeknek jutalmazásaképp adnak.

E tévhit ellen a leghatározottabban tiltakozunk. És pedig elsősorban azért, mert e megállapítást néhány szórványos, csakis ily látszatot keltő kinevezés még nem involválhatja de tiltakozunk azért is, mert főhatóságunkat az igazságügyminisztériumot védjük meg e tiltakozásunkkal. Mikor tudjuk, hogy egy-egy kinevezést mely hosszadalmas, minden tekintetben elővigyázatot igénylő körültekintés előz meg, akkor ennek indítókául bármiféle jogcímek könnyedén odavetni nem lehet. A nemrég múlt idők kinevezései valójában keltettek ily látszatot, de éppen mi vagyunk, kik e látszatban még nem látunk, de nem is akarunk rendszert látni. Kérdés marad mégis, vajjon bizonyos kinevezési rendszer felhagyása, vagy legalább is lemérséklése nem érné e meg azt, hogy a közjegyzői intézménnyel szemben, annak működése alapján megnyilvánult közbizalom sziklaszilárdsága joffányit se szenvedjen.

Távol áll fölünk a velünk azonos diploma tulajdonosait érzékenységükben, vagy személyi értékükben legkevésbé is megbántani, avagy őket csak a legkisebb mértékben is fámadni, de miként az ügyvédek maguk sem fogják a kezdőt az ügyek vitelére annyira képesnek tartani, mint a több éves gyakorlattal bírót, éppen úgy a közjegyzői működési kör mivolta, a saját ügyfele instrukciói értelmében eljáró ügyvéddel szemben az ügyfelek mellett pártatlanul álló közjegyző szerepe és ennek következményeképp kialakult, ugynevezett közjegyzői etika is megkiván annyi elismerést, miszerint az ő feladata megoldásának sem lehet egyik napról a másikra közmegelegedésre és közmegnyugvásra eleget tenni. Ha a legutóbbi mult ennek elleukezőjét igazolni látszó tüneteknek magyarázatát keressük, ez ismét csak érv lesz a mondottak igaza mellett. Azok t. i. kik közjegyzői állásba nem karunk kebeléből közvetlenül kerülnek, feladatuk nehézségeit úgy oldják meg, hogy a helyettesi karból veszik maguk mellé azt, ki majd rendelkezésükre fogja bocsájtani a csakis évek hosszú során át nehéz gyakorlati munkában megszerezhető tapasztalataikat. Az ily esetek

azonban hozzájárulnak ahhoz, hogy a közjegyzői intézménnyel szemben megnyilvánult, nehezen megszerzett, de általa megtartott közbizalom csökkenjen, másrészt elkeseredésbe viszik és gondolkodóba ejtik a helyettesi kart. Vajjon nem célszerűbb-e fiatal korban az ügyvédi oklevél birtokában az ügyvédi pályát választani a vajmi kevés reményt nyújtó közjegyzőhelyetteség helyett. Hiszen ha igaz, amit nem hiszünk és tagadunk, hogy közjegyzőségek politikai érdemek jutalmazásaként is kaphatók, akkor az ily érdem az önálló független ügyvédi pályán inkább szerezhető, mint a folyton munkába fogott, teljesen a gazdájától függő viszonyban levő, önállósággal semmilyen tekintetben sem bíró, idejével egyáltalán nem rendelkező helyettesi pályán. És ha bárki is a közjegyzői hivatás iránti szeretetből kívánná a pályára lépni, de azt látja és azt kell tapasztalnia, hogy a közjegyzőség elnyerhető a helyettesi minőségben eltöltött évtizedes nehéz munka helyett a néhány évi ügyvédkedés szabad utain is, ha tehát azt látja, hogy a majdan elérendő közjegyzőséghez nem okvetlenül szükséges a helyettesi pályán eltöltendő komoly, céltudatos munka, úgy természetes, hogy a választás iránt kételye nem lesz. Bizonyos azonban, hogy ily körülmények között idővel, sőt mondhatnánk rövid időn belül a helyettesi kar meg fog szünni és ami az intézmény legnagyobb kárára lesz, azokat a helyetteseket lesz majd kénytelen nélkülözni, kik már pályájuk kezdetén a közjegyzői hivatás szeretetétől vezéreltetve lettek azzá. Ezek helyett jönni fognak majd, kik diploma birtokában ugyan, de mert egyéb pályán boldogulni nem tudtak, keresnek megedéket a közjegyzőhelyetteségben, hogy ők legyenek, kik a pusztulásra ítélt, kiveszőben levő, érdemes, régi helyettesi kart pótolják. Hogy azután az ily helyettesekből milyen közjegyző lesz, avagy mily segítséget nyújthat a más pályáról hirtelenében bekerült, tapasztalatlan új közjegyzőnek, azt a jövő fogja megmutatni. Természetes, hogy ennek a közjegyzői intézményre káros hatása, ha ma még nem, de közel jövőben mutatkozni fog.

Mindenkinek megvan a joga ahhoz, hogy azon a pályán, melyet kiválasztott boldoguljon, hacsak ebben saját képességeinek gyengesége meg nem akadályozza. Minden olyan akadály elhárítandó volna azonban, mely az előmenetelt vagy érvényesülést az egyéni képességek figyelmen kívül hagyásával gátolja meg, mert különben kétfős bajt okoz. Egyik az ujonnan kinevezettnek nyert állásában való tájékozatlansága, másik pedig az igazságuktól elűtött kimaradottak elkeseredettsége. Nem kis számban vannak helyettesek, kiknek működése évek

hosszu sorára nyulik vissza. Mi lesz velök? Hiszen, ha őket ügyvédek, avagy korban és gyakorlatban fiatalabb helyettesek is megelőzhetik, úgy sorsuk meg van pecsételve. Bűnük nem egyéb, mint, az, hogy már pályájuk elején nem tudták előre, hogy jöhet idő mikor az előmenetelhez a komoly munkában eltöltött évek száma mellett egyéb érdemek is kelleni fognak, melyeket megszerezni elmulasztottak, de melyek megszerzéséhez idejük sem volt. Ne törődjünk tovább velük? Hisz ők egyetlen támaszai a közjegyzői intézménynek. Lesz ki ily körülmények között a jövőben szabad akaratából és nem, mert másutt lemaradt, helyettesi pályára fog menni?

Feltételezvének mégis, hogy közjegyzőséghez a helyettesi években eltöltött munka mellett egyéb érdemek is kellenek, úgy hát a világháborút végig küzdött helyettesek hadviseltsége, a háborúban eltöltött hosszú évek szenvedései, melyekben pedig közülünk többnek része volt, nem előz-e meg minden érdemet s nem nagyobb érdem-e minden másnál. Ha megbecsüljük és elismerjük az elhaltak hősi mivoltát, ne vonjuk el a harcterekről visszatért, önhibájukon kívül életben maradtak kenyerét sem. — De miért is kellene helyettesnek közjegyzővé való kinevezését a gyakorlatban eltöltött évei mellett még egyébbel is kiérdemelnie. Hiszen, ha már egyetlen érdeme, melyet megszerznie módjában állhatott „a hadviseltség“ figyelmen kívül marad is, úgy hát helyettesi minőségben végzett munkája, multja a közjegyzőséghez nem elég, vagy nem-e mindennél erősebb szak- és erkölcsi bizonyítvány?

Halljuk hangoztatását annak is, hogy az ügyvédnemor lecsapolásának egyik alkalmas eszköze a közjegyzőség. Bármennyire együttérzünk is különösen mi helyettesek rossz ügyvédsorban lévő kollegáinkkal, mégis az ügyvédnemor megoldásának ezen módja ellen fel kell emelnünk szavunkat. Az általánosan elismert jogintézményeink között mint kitünően bevált és elfogadott, megbecsült, széles és teljes közbizalmat élvező, erős alapokra fektetett magyar közjegyzői intézmény nem lehet eszköze semmiféle szükségszerű elhelyezkedésnek, nem lehet asyluma levitézlett politikusoknak, avagy olyanoknak, kik más pályán boldogulni nem tudtak, miként nem képezheti nyugdíjpótló ajándék tárgyát sem. De ha már nemor lecsapolását kell szolgálnia, úgy itt van a mi nemorunk a közjegyzőhelyettesekké, kik még az önállóságot, a reményt sem mondhatjuk magunkénak, melynek pedig — legalább ennek — az ügyvédek birtokában vannak.

Segít-e néhány közjegyzői kinevezés a nemorban levő ügyvédek

ezreim? Régi, szinte unalmas frázis, de beválik: Csepp a tengerben. A helyetteseket azonban megmentené és megadná nekik azt, ami őket megilleti. Nem lenne természetesebb, hogy az ügyvédnek a tisztességes és becsületes kenyérhez szükséges munkakört a jogélet más ágai, vagy más megnyilvánulási formái adnák meg, a közjegyzőség pedig — mely az ügyvédnymoron ugysem segít — megmaradna a közjegyzőhelyettesek nyomora lecsapolásának és enyhítésének, de ezek közül is elsősorban azoknak, kik nem más pályáról jöttek át, nem kinevezésüket közvetlenül megelőzően lettek a helyettesi karba formailag bejegyezve, hanem életüket és hivatásukat kezdettől fogva e pálya szeretetének szentelték s korban és gyakorlatban is hosszabb multra tekintenek vissza.

Nem volna kifogásunk, sőt örömmel vennénk, ha az általunk nagybecsült ügyvédi kar sorából, azok kik jogi, vagy egyéb irodalmi munkásságukkal az ügyvédségnek diszere váltak, közöttük is elsőkké lettek, kerülnének be a közjegyzői karba. Az ilyenek a közjegyzői intézmény tekintélyét is emelnék. Ezt a célt azonban néhány, ily fokon nem álló ügyvédnek a közjegyzői karba való behozatala nem szolgálja.

De nem volna az ügyvédnymor lecsapolásának surrogátumaként tekinthető az sem, miről szintén hallottunk sutfogni: az ügyvédek bizonyos számának közjegyzői jogosítvánnyal való felruházása. Hiszen az ily jogosítványt ismét csak idősebb, ismertebb ügyvédek nyernék el, tehát azok, kiknek már úgy is megalapozott jelenjük adná meg ezen kiterjesztett munkakörükhöz szükséges bizalom biztosítékát. Segítettünk ezzel az ügyvédnymoron? Azzal, hogy néhány ügyvéd munkaköre közjegyzői ténykedéssel bővült szereztünk munkát a nyomorgó ügyvédek ezreinek?

E helyütt kell megemlékeznünk arról, hogy miként minden pályának, úgy a közjegyzőinek is meg van a maga külön etikája. A közjegyzőnek kizárólag és szigorúan a törvények és rendeletek korlátai közé vont, a különböző felek között szinte a kiegyenlítő szerepét játszó, a felek érdekeire hivatalból örökös és közöttük a középben álló, tehát pártokon felüli ténykedése, mellyel minden megnyilvánulásában közokiratot létesít, megteremtett egy külön, úgynevezett közjegyzői etikát. Ez, mint ilyen, az ügyvédség kebelében nem fejlődhetett ki, hol, mint tudjuk, az ügyvéd, ki csakis ügyfele érdekeit van jogosítva képviselni, sokszor becsületes meggyőződése ellenére is kénytelen egy-egy fél érdekeit védeni és így hivatalból egyoldalúlag eljárni. Ezen

most ismertetett, a gyakorlatban kifejlődött etika oly attribútuma a közjegyzőségnek, mely csak e pályán eltöltött hosszú-hosszu évek során szereshető meg és melyben a beilleszkedés csakis kizárólag ezen a pályán végzett gyakorlattal lehetséges.

Miként a bíró minden ténykedése az ítéletben, a közjegyzőé a közokiratban kulminál. Elképzelhető-e, hogy bárki is, mint idegen helyről érkezett ültetessék be a magyar bírói székbe? Lehetséges volna egy megüresedett törvényszéki, vagy járásbírói elnöki állás betöltése nem saját bírói kebelben volt tagok sorából, hanem olyannal, ki ámbár azonos diploma birtokában, de mindaddig más élethivatást szolgált? Mikor tehát általános az elismerés a bírói kinevezések mellett, miért van kishitűség a közjegyzői kinevezésekkel szemben, melyek pedig éppen a fentebb ismertetett közjegyzői etika folyamának kép az elismerést szintén megkívánják.

Újból hangoztatjuk tehát, tiltakozunk azon beállítás, azon a köztudatban elterjedt tévhit ellen, mintha közjegyzőségek politikai és egyéb szolgálatokért volnának kaphatók, avagy menhelyként szolgálhatnának. Tiltakozunk pedig azért, mert tudjuk mily romboló hatással lehet a köztudatban való továbbterjedés által e tévhit a jövőben a közjegyzői intézményre, mily hatással lehet magukra a közjegyzőkre és legfőképp a közjegyzőhelyettesi karra, melyet a végpusztulásra ítél.

Lesznek-e mégis, kik a közjegyzőhelyettesek fentismertetett jövő sorsa bizonytalanságában a hivatás szeretetét a jövő reménytelenségével merjék szembeállítani. És kell lenniök. Megkivánja ezt a mai Trianoni Magyarországnak a jövő Nagymagyarországába vetett hite. Amit mindannyian remélünk, amiért élünk, halunk és ami talán már a legközelebbi évtizedben bekövetkezik — Nagymagyarország — azt minden téren elő kell készítenünk. Nagymagyarország megteremtéséért mindenki teljes erejével, lelkével küzd, de előkészítenie minden egyesnek azt az utat, azon intézmény kötelessége, melyen halad, melyben hivatását tölti.

A közjegyzői karnak kell örökös az intézmény eddigi szintjének fentartásán és reá hárul a feladat, a közjegyzői intézményt Nagymagyarországnak csorbitatlanul adni át.

Éppen ezért volna kívánatos illetékes felettes hatóságainknál azzal a hódoló tisztelettel, mellyel irántuk viseltetünk, de azzal a határozottsággal, melyet ez ügy megkíván eljárni, hogy az a kinevezési rendszer mily alkalmat ad a köztudatban keletkezhető tévhithez a közjegyzői intézménnyel szemben, oly mértékben érvényesíttessék illetve vál-

foztattassék meg, mely szükséges ahhoz, hogy a hamis látszat elkerül-
tessék és az általánosan elismert közbizalmat élvező közjegyzőség
ovábbra is minden kétség nélkül mint hozzáférhetetlen legyen tekint-
hető. Megkivánja ezt a közérdek, a közjegyzői intézmény, a közjegyző-
helyetteseknek az intézmény érdekében szükséges fennmaradása és
létfajosságát, de megkivánja ezt a majdan és remélhetőleg hama-
rosan bekövetkezendő Nagymagyarország is, mely elvárja Trianoni
Magyarországtól, hogy az előkészítés munkáját mindneki minden téren
de különösen saját szakmájában mindenképpen méltóan végezze el.

Midőn sorainkat azzal zárjuk, hogy bántani távolról sem kíván-
tunk senkit s célunk nem volt egyéb mint reáterelni a figyelmet ne-
hány a közjegyzőhelyettesek és a közjegyzői intézmény érdekeit sértő
letagadhatatlan igazságra, reméljük, hogy szavunk illetékes helyen meg-
hallgatásra és megértésre fog találni.

Közlemények.

Az új jelzálogtvörvényről, mely tudvalevőleg folyó évi de-
cember hó 1-vel életbe lép, a Magyarországi kir. Közjegyzők
Országos Egyesülete által f. évi november 20-án és 27-én rende-
zett vitaestén *Barcs Ernő dr.* budapesti kir. közjegyző és illetve
Antalffy Zsiros Aladár dr. budapesti kir. közjegyzőhelyettes nívós
előadásokat tartottak, melyek során az eléggé nehézkes szerkesz-
tésű új törvény rendelkezéseit a nagyszámban megjelent kartársak
előtt — kik közt örömmel láttunk vidéki kartársakat is — meg-
világították, különösen kiemelve az új törvénynek az eddigi sza-
bályozástól eltérő új rendelkezéseit.

Örömmel üdvözljük az Egyesület vezetőségének az elhatá-
rozását, hogy az Egyesület tevékenységét ily vitaesték rendezésével
is kibővítette s az első ily estéken tapasztalt nagy érdeklődés
bizonyára azt fogja eredményezni, hogy azok állandósulni fognak.

**Széljegyzetek az okirati kényszerről szóló törvény-
javaslathoz.** Az okirati kényszerről, illetve — a hivatalos termi-
nologia szerint — egyes jogügyleteknek kötelező írásba foglalásáról
a régebbi javaslat részleges módosításával a képviselőház elé

benyújtott törvényjavaslat, amelyet e Közlöny múlt havi száma
egész terjedelmében közölt, a községi jegyzői és az ügyvédi kar
részéről meglepően s mindjárt hozzátelhetjük — minden alaposabb
indokoltság nélkül — heves támadásokat váltott ki. Az ügyvédek
a javaslatnak elsősorban állítólag a közjegyzőket favorizáló, a
jegyzők pedig úgy az ügyvédeket, mint a közjegyzőket s természe-
tesen legfőképpen a jegyzőket érintő rendelkezései ellen szálltak
fegyverbe teljes hadi felkészültséggel. A javaslattal kapcsolatosan
tehát nagyjában és elsősorban a közjegyzői kar áll a harc pergő
tüzében s a legnagyobb és leghevesebb mértékben a közjegyzői
kar ellen irányul a nagymérvű hadi mozgolódás.

A nagy összecsapásokban eddig sajnosan nélkülöztük a
közjegyzői kar részéről a gyors, határozott és hivatalos állásfoga-
lásokat, reméljük azonban, hogy ezek már soká késni nem fognak,
annál kevésbbé, mivel a további késedelem könnyen vezethetne
ahhoz a feltevéshez, mintha a heves támadásokkal szemben a
közjegyzői karnak semmi komoly és tárgyilagos fegyvere nem
volna. Fzzel kapcsolatosan másrésztől örvendetes meglepéssel
kell megemlékeznünk dr. Holitscher Szigfrid budapesti kir. köz-
jegyzőnek a Pester Lloyd-ban és a Jogtudományi Közlöny-ben
megjelent nagyértékű cikkeiről, amelyekben a javaslattal szemben
indított támadó hadjárat közjegyző-ellenes fegyvereit kellő érték-
telenségükre szállította le s azoknak a tárgyilagos igazsághoz való
minden kapcsolatát meggyőzően cáfolta meg.

Mielőtt az egyes támadó érvekkel — ezuttal nem rendszeres
részletességgel, hanem csupán incidentaliter — foglalkoznánk, reá
kell mutatnunk a javaslatnak azokra a rendelkezéseire, amelyek a
közjegyzőket állítólag annyira és indokolatlanul favorizálják, hogy
ez által az ügyvédi és jegyzői kar existenciális érdekeinek súlyos
veszélyeztetettsége jelentkezően indokoltnak találtak ilyen nagyfoku
és heves nekirohanást.

A javaslat 10. §-nak 1—5. pontjai az örökösödési joggal
kapcsolatos bizonyos fontosabb jogügyletekre, a 6. pont pedig az
örökbefogadási szerződésekre nézve előírja, hogy azokhoz köz-
jegyző, vagy ügyvéd által készített és közjegyző által hitelesített
okirat szükséges. A 11. § II. pontja pedig az egyenesági rokonok
bizonyos jogügyleteire nézve írja elő a közokirati formát. A 12. §
ugyanis, amely a telekkönyvi bejegyzés alapjául szolgáló okiratok, il-

letve beadványokra vonatkozólag azt rendeli, hogy azokat joghatályosan ügyvédek, vagy közjegyzők, illetve bizonyos értékhatáron alól a községi jegyzők készíthetik, a közjegyzőket különösen és kizárólag favorizáló tendenciával meg nem vádolható. Az eddigi joghelyzettel szemben tehát a javaslatnak csupán a 10. § 1—5, 6. és a 11. § II. pontjai biztosítanak újabb munkakört, mivel ilyenek a 16. §, amely szerint a közjegyző a felek kérelmére magán okiratot is szerkeszthet, az alább előadottak szerint szintén nem tekinthető.

Mindössze tehát ennyi volna az a nagyfoku favorizálás, amellyel a javaslat a közjegyzőket támogatni kívánja s amelyek miatt a községi jegyzői és ügyvédi körökben olyan hangos hadiharsonák hangzottak fel. Aki a jogi forgalom kialakulására vonatkozólag kellő ismeretekkel rendelkezik, az nagyon jól tudhatja, hogy a javaslat által kontemplált új munkakör a közjegyzők részére valami számba vehető forgalom-többletet alig jelent, mivel ritkábban előforduló speciális jogügyletek kerülnének nagyrészt hitelesítés s elenyésző kisebb részben okirat szerkesztés szempontjából közjegyzői hatáskörbe.

Az eddigi tapasztalatok alapján másrésztől határozottan állíthatjuk, hogy ha az igazságügyi kormány a közjegyzői munkakört — a fentiek szerint nem igen számottevő méretekben — kiszélesíteni indokoltnak találta, ezzel korántsem a közjegyzőket kívánta minden alapos indok nélkül favorizálni, hanem tisztán és kizárólag a jogkereső közönség érdekeit óhajtotta szolgálni. A javaslat miniszteri indokolása e részben félre magyarázhatatlanul és helyesen állapítja meg, hogy „a törvényjavaslatnak célja az, hogy gátat emeljen az olyan pereskedések elé, amelyek az ügyleti akaratnyilvánítás meggondolatlanságára és felületességére vezethetők vissza; e mellett a törvényjavaslat a gyakran megbízhatatlan tanu bizonyítás helyébe nagyobb tért kíván biztosítani az okirati bizonyításnak, hogy ezzel a bizonyítás felvétel egyszerűbbé váljék és a bíróságok munkaterhe is csökkenjen. A törvényjavaslat végül bizonyos alakítások előírásával a telekkönyvi és cégbejegyzéseknek valódiságát és rendjét is előmozdítani kívánja.“

A javaslat ilyen kétségtelen tendenciájára tekintettel tehát azok, akik ellene olyan heves harcot kezdtek, tulajdonképpen a jogkereső közönség érdekei ellen küzdenek, illetve egyéni érde-

keiket fölébe helyezik annak a jogkereső közönségnek érdekei fölé, akit hivatásszerűen szolgálniuk kellene.

Mivel a javaslat ellen a jegyzői fronton a leghevesebb a harc — országos és lokális szervezeteik tiltakozó határozataikat a jegyzőktől szokatlan frissességgel és szorgalommal szítják — foglalkozzunk elsősorban a javaslat ez irányu harctereivel. A jegyzői magánmunkálatok történetével értékes cikk keretében e közlőny jelen számában hivatott toll foglalkozik. Úgy e történeti adatok, mint e magánmunkálatokkal szemben meg nem szünően hömpölygő panasz-áradat minden komoly vitát kizárnak abban a kérdésben, hogy a jegyzői magánmunkálati jogosítvány egy modern jog államban fenn nem tartható. A jogi kérdésekkel való hivatászerű foglalkozás megfelelő elméleti és gyakorlati képzettséget igényel, amelyek nélkül a jogkereső közönséget szolgálni nem lehet s amint az esetek megdöbbentő mennyisége mindennél jobban illusztrálja, az ilyen előképzettség nélkül való „jogászkodás“ a feleknek súlyos és helyrehozhatatlan károkat okoz.

Hangulatkeltés céljából az e hó 13-án megtartott országos jegyző gyűlésen egy összeállítást mutattak be arról, hogy ugyan azt a jogügyletet az ügyvédek a legdrágábban s a községi jegyzők a legolcsóbban foglalják okiratba. Azonban még ha a jegyzők ingyen végeznék is a magánmunkálatokat, akkor is meg kellene vonni tőlük ezt a „jogosítványt,“ mert ha a felek az okirat elkészítésénél esetleg a községi jegyzőnek, feltéve, ha az előírt skálát betartják — a legkevesebbet is fizetnek, annál súlyosabb árat fizetnek akkor, amikor a jegyzői okirat alapján jogok érvényesítéséről van szó.

Méltó csodálattal vettünk tudomást arról, hogy egy volt igazságügyminiszter és gyakorló ügyvéd Nagy Emil a Pesti Hírlap ez évi október 22-én megjelent számának vezércikkében a jegyzői magánmunkálatok védelmére érveket, illetve érvet talál. Igaz, hogy ez az érv mint kizárólagos talán helytálló is volna, mert t. i. a falusi lakosságot nem lehet arra kényszeríteni, hogy ügyes-bajos dolgaiban az esetleg távol lakó ügyvédhez, vagy közjegyzőhöz forduljon, — ha nem állnának ezzel szemben azok a súlyos kártételek, amelyeket a falusi népre épen a jegyzői magánmunkálatok jelentenek. Ezt Nagy Emil épen olyan jól tudja, mint minden gyakorlati jogász s tudhatja azt is, hogy az a kis idő-és költség

különbözet, amelyet az ügyvéd, vagy közjegyző felkeresése esetleg jelent, megéri azt a nyugodtságot és anyagi rizikó-mentességet, amit egy hozzá értő egyén, tehát ügyvéd, vagy közjegyző által készített okirat reprezentál.

A jegyzői magánmunkálatok mellett semmi más komoly érveléssel operálni nem lehet s ha a jegyzők az önös anyagi érdekeiktől mentes megfelelő önkritikával rendelkeznének, a jogkereső közönség érdekében első sorban is maguknak kellene kérni a magánmunkálati jogosítvány megszüntetését, mivel ők a legközvetlenebb szemlélői azoknak a súlyos kártételeknek, amelyeket a jogosítvány előidéz. De ha már az anyagi önzéstől mentesen a tisztalátást megszerezni nem is tudják, minden esetre a szerénytelenségnek bizonyos foka szükséges azokhoz a heves támadásokhoz, amelyet az ellen a törvény javaslat ellen intézni jónak láttak, amely egyébként az eddig csak abuzuson alapuló magánmunkálati jogosítványt, ha némileg szűkebb keretek között is, de törvénybe kívánja iktatni.

A javaslat ellen való, ügyvédi harctereken mindjárt különösnek tűnik fel az, hogy az ügyvédek, akik eddig a közjegyzőkkel együtt küzdöttek a jegyzők magánmunkálatai ellen, a javaslattal kapcsolatosan ezt a nagy fontosságú kérdést mellékes vonatkozásra alárendelik azoknak a heves támadásoknak, amelyeket a javaslat állítólagos közjegyzői favorizálást tartalmazó rendelkezései ellen indítottak. Úgy dr. Papp József, a budapesti ügyvédi kamara elnöke több sajtóközleményben, mint ugyancsak ő és a magyar ügyvédi kar több vezető egyénisége az e hó 16-án megtartott kamaraközi értekezleten a javaslatnak elsősorban is azokat a rendelkezéseit kifogásolták, amelyek közjegyzői vonatkozással bírnak s lényegesen kevesebb hevességet és támadó argumentumot szántak a javaslat jegyzői vonatkozásainak.

Az ügyvédi állásfoglalások tenorja az, hogy a javaslat ügyvédi működési területeket kíván a közjegyzők részére elhódítani a 16. §-ban a magánokirat szerkesztési jogosultság engedélyezésével, a 11. §. II. pontjában az egyenesági rokonok bizonyos jogügyleteikre vonatkozólag a közokirati kényszer statuálásával. A támadások hevében az ügyvédek általánosságban elfelejtették megállapítani azt, hogy a javaslat az ügyvédek részére olyan jelentős újabb munkaterületeket állapít meg, amelyek mellett eltörpül a

közjegyzőknek biztosítani kívánt külön munkatöbblet. Komoly harcot folytatni pedig csupán a mérleg igazságos felállításával lehet.

A magánokirati szerkesztési jogosultság megadásához a közjegyzői kar korántsem új munkaalkalmak teremtése, hanem csupán célszerűségi szempontokból ragaszkodik. Előfordulnak ugyanis olyan esetek, amikor a közjegyzői rendtartás rendelkezéseire tekintettel közokiratot nem lehet felvenni s vannak olyan kisebb jelentőségű okiratok, amelyeket épen költségkimelés okából nem kívánatos közjegyzői okirat formájában kiállítani. Ilyen esetekben szükséges, hogy a közjegyző magánokiratot is felvehessen. Ez a kiegészítő jogosítvány csak ritkább előfordulású esetekben fog alkalmaztatni s legkevésbé sem olyan mértékben, ami az ügyvédekkel szemben panasz tárgyává tehető jelentős munka-elvonást jelentene.

A 10. §. 1—5. pontja alapján felveendő okiratoknál azt kifogásolja, az ügyvédi kar, hogy a köteles közjegyzői hitelesítés a felekre kettős költséget fog hárítani s hogy presztizs szempontjából sem járulhatnak ahhoz, hogy az általuk szerkesztett okiratokat a velők egyenlő képzettségű közjegyző hitelesítésével szankcionálja. A javaslat e részének indoka itt is a jogkereső közönség érdeke. Ha ebből a nézőszempontból szükségesnek tartják a hitelesítést, aminthogy az jogvédelmi és jogbiztonsági szempontból tényleg szükséges is, a közjegyző és ügyvéd különböző célú és természetű ténykedéseikre tekintettel ez az ügyvédekre nézve presztizs kérdést nem jelenthet s a feleknek sem okoz jelentős költség-többletet, annál kevésbé kettős költséget, mivel a hitelesítési költség elenyésző csekély része az okirat munkadíjának.

Az egyenesági rokonok bizonyos jogügyleteire vonatkozólag kontemplált közokirati kényszerrel is az előfordult súlyos perek lehető elkerülésével indokolt jogbiztonsági érdek igazolja. Ez azonban szintén nem jelent olyan nagyfokú munkatöbbletet a közjegyzők számára és munkaterület-elvonást az ügyvédektől, hogy e miatt a jogkereső közönség érdekeinek feladásával komoly argumentumként lehetne harcolni a javaslat ellen, különösen akkor, amikor a javaslat 12. §-ában az esetek legjelentősebb százalékában épen az ügyvédség nyer komoly és számottevő munkatöbbletet, már csak a községi jegyzőktől elvont fontosabb és nagyobb értékű telekkönyvi bejegyzés alapjául szolgáló okiratok és beadványok szerkesztésével.

Ezuttal csupán a javaslattal szemben felhozott jelentősebb kifogásokkal kívántunk foglalkozni. Az összes érvek rendszeres és részletes felsorolása nélkül is kétségtelen, hogy az igazságügyi kormányt a jogkereső közönség érdeke vezette a javaslat benyújtásánál s erre való tekintettel hisszük, hogy a javaslat újból a képviselőház elé kerülvén rövidesen törvénné is válik.

Szemerjay-Petrán Tibor dr.

Néhány megjegyzés a díjrendelet 30. §-ához.* Vita tárgya lett a közjegyzői karon belül, hogy az esetben, ha a bírói megbízásból tartott ingatlan árverési vevő hiánya folytán sikertelen marad, milyen díj illeti meg a közjegyzőt.

Az együtt volt vitázók többsége szerintem téves álláspontot foglal el, mely ellenkezik a rendelet szövegének úgy grammatikai, mint logikai magyarázatával. (Megjegyzem, a rendelet szövege nem volt kéznél.)

Ha a közjegyző ingatlan-árverésre kapott bírói megbízást, a következő elintézkedések lehetségesek:

1.) A közjegyző nem tarthatja meg az árverést és pedig:

a.) az árverés elmaradását megtudja a helyszínén való megjelenése előtt és ezért meg sem jelenik a helyszínén. Nem vitás, hogy ebben az esetben a közjegyzőt díj egyáltalán nem illeti meg;

b.) a közjegyző csak a helyszínén tudja meg, hogy az árverést nem tarthatja meg. Nem vitás, hogy fokozatos díj nem jár, hanem a 30. §. utolsó bekezdését kell alkalmazni. A bíróság állapítja meg a 32 pengőnél nem nagyobb díjat.

2.) A közjegyző megtartja az árverést.

Ez esetre a rendelet következőleg intézkedik:

a.) az ingatlan eladatik. Erre az esetre kimondja a rendelet, hogy a fokozatos díj alapjául az elért vételárat kell venni;

b.) az ingatlan nem adatik el. Vételár nincs. A fokozatos díj ez esetben is jár, alapjául a nem létező vételár helyett más összeget kell venni. A rendelet kimondja, hogy a fokozatos díj alapjául a kikiáltási árat kell venni.

* Közöljük — az eszmék tisztázása végett — e beküldött cikket, megjegyezvén, hogy annak a rendelet szavaiból szép okfejtéssel levont conclusiójával szemben álló véleményeket hallottunk, amelyek e cikk közlése nyomán nyilván lapunk hasábjain is olvashatók lesznek.

A 60,600/1926. I. M. rendelet 30. §-nak első bekezdése ugyanis azt mondja: „Bírói megbízásból teljesített ingatlanárverés foganatosításáért . . . a kir. közjegyzőt az árverésre bocsátott ingatlan kikiáltási árának s ha az ingatlant árverésen eladják, az árverési vételárnak alapulvételével díjatalányként ugyanaz a díj illeti meg, amely a jelen rendelet 4. §-ában (fokozatos) van megállapítva.“

Igy tehát a rendelet distingvál, mikor a díjszámítás alapját, vagy a kikiáltási árhoz, vagy az eladási árhoz kapcsolja.

Mi értelme hát ennek a bifurkációnak?

Józan ésszel nem lehet kétségbevonni, hogy a fentiek szerint kell olyan esetnek lenni, amelyben dacára annak, hogy az ingatlan nem adatott el, az árverés megtartottnak tekintetik.

Meg kell állapítani, melyik az az eset, azaz mi lehet az oka a megtartott árverés sikertelenségének?

Én más okot nem tudok találni, mint azt, hogy nem tételik érvényes vételi ígéret, azaz nincs árverelő.

Mihelyt érvényes ígéret tétel, az ingatlan el van adva.

No már most, hogy valaki leteszi a bánatpénzt és még se tesz érvényes ígéretet, vagy le se teszi a bánatpénzt, az teljesen közömbös, akár ilyen, akár amolyan szavakat használunk, a tény az, aki nem tesz érvényes vételi ígéretet, az nem árverelő és ha senki sem tesz érvényes ígéretet, akkor egy árverelő sincs.

Nyilvánvaló következménye az előadottnak az, hogy nem lehet az árverést nem foganatosítottnak tekinteni azért, mert nincs ígérő, nincs árverelő.

Ha pedig árverelő hiánya dacára az árverést foganatosítottnak kell tekinteni, akkor az árverelő hiánya folytán sikertelen maradt árverés után igen is megilleti a közjegyzőt az első bekezdés szerint a fokozatos díj a kikiáltási ár alapulvétele mellett.

Egyébként helyesen állapítja meg maga a rendelet a kritériumát annak, mikor tekintendő az árverés megtartottnak, mikor nem?

A rendelet szavai szerint a fokozatos díj az „árverés alá bocsátott ingatlan“ után jár.

Azt pedig nem nehéz határozottan konstatálni, vajjon az ingatlan árverés alá bocsátatott-e vagy sem.

Mikor az árverelő közeg kimondja a felhívást, tessék erre az ingatlanra árverelni, az ingatlan árverés alá van bocsátva.

A rendelet az én nézetem szerint világos s mert érvényben van, nem szabad mellőzni, akár előnyös a közjegyzőre, akár nem.

Legvégül megjegyzem, hogy a végrehajtási törvény 169. §-ának semmi köze az egész vitához.

Hirkó Boldizsár dr.

budapesti kir. közjegyzőhelyettes.

Kihirdetett törvények. 1929. évi XLI. törvénycikk a nyersbőrök kivitele tárgyában 1928. évi július hó 11-én Genfben kelt nemzetközi Megállapodás becikkelyezéséről.

1929. évi XLII. törvénycikk a csontok kivitele tárgyában 1928. évi július hó 11-én Genfben kelt nemzetközi Megállapodás becikkelyezéséről.

1929. évi XLIII. törvénycikk az Amerikai Egyesült Államokkal Washingtonban 1929. évi január hó 26-án kötött békéltető eljárási szerződés, valamint az ugyanott, ugyanazon a napon kötött választott bírósági szerződés becikkelyezéséről.

Rendelet. 4.260/1929. M. E. sz. Az óvadékképes értékpapírok jegyzékének közzététele és az üzleti biztosítékul és bánatpénzül elfogadható értékekre vonatkozó rendelkezések újabb megállapítása (B. K. 235.)

132.100/1929. P. M. sz. A közszállításoknál üzleti biztosítékul és bánatpénzül letett kezességi okiratok, valamint az ilyen célból betétkönyvekre vezetett nyilatkozatok illetékéről. (B. K. 235.)

Kérelem. Az Országos Egyesület irattárában hiányzanak Közlönyünk korábbi évfolyamainak következő számai:

1905. évek közül a május havi	1916. évek közül az ápril, május
1908. " " " " " " " "	és dec. havi
1911. " " március és szept. havi	1917. " " május, június, okt. novemb.
1913. " " október havi	dec. havi
1914. " " május és október havi	1918. " " szeptemb. és október havi
1915. " " október havi	

Kérjük a kartársakat, hogy e példányokat az Egyesületnek adományozni sziveskedjenek. Ha e kérés eredménnyel jár, az Egyesület a lap eddigi teljes évfolyamainak birtokában lesz.

120. Nyugalmazott kir. ítélőtáblai bíró 3¹/₂ évi helyettesi gyakorlattal, melyből 8 hónapot, mint hivatalból kirendelt helyettes töltött el, állást keres. Cim: Török János ny. kir. ítélőtáblai bíró, Debrecen, Batthyány-utca 16.

121. Közjegyzőhelyettes hat évi gyakorlattal, németnyelvi jogosítvánnyal, igen jó bizonyítványokkal alkalmazást keres. Cime: Horváth Jenő dr. Budapest, II., Zsigmond-utca 7. I. em. 8.

122. Budapesti irodában irnoki állást keres a hadikölcsönökön tönkrement idősebb uriember, kitűnő kézírással. Kezelői teendőket s pénztárkezelést vállal. A Kir. Közjegyzők Országos Egyesületének elnöke és a közlöny szerkesztője a legmelegebben ajánlják. (Cim a kiadóban.)